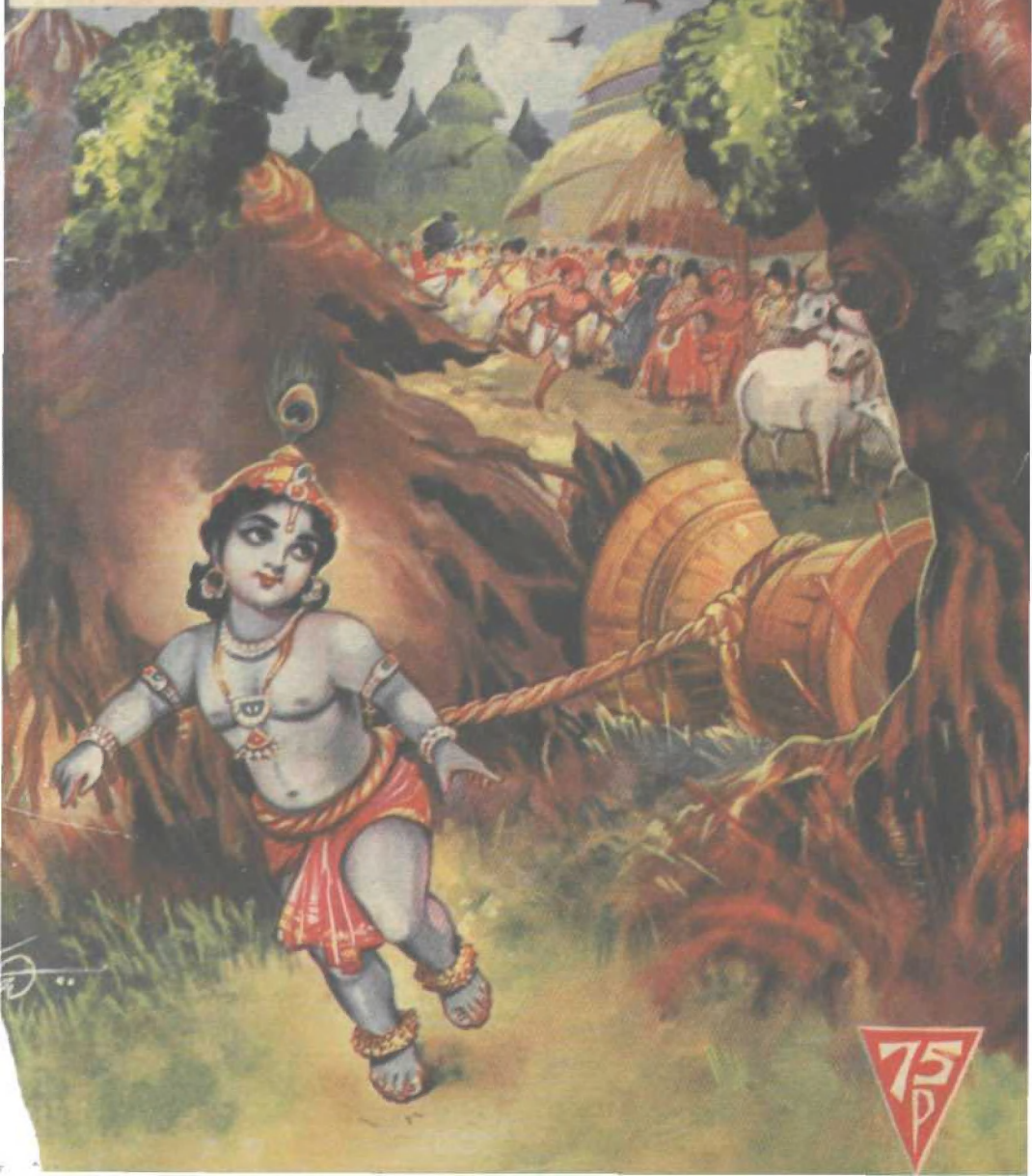

చందమామ

డిసెంబర్ 1966

Chandamama Press

VADAPALANI
MADRAS 26

OFFERS YOU...

FINEST PRINTING..

Equipped with

PHOTO GRAVURE
KLIMSCH CAMERA
VARIO KLISCHOGRAPH-

-BLOCK MAKING

*and a
host of others....*

నేర్చుకొనుటకు పరితనం ప్రతిబంధకంగాదు

అందమును, రంగును మెచ్చు
కొనుట చిన్నపిల్లకు సీతాకోక
చిలుక నేర్చుచున్నది. అక్కర్లు
మైన మరియు సౌమ్యరూపంలో
సహితం జీవితమును చిలువైన
దిగా లెక్కగొనుట ఆమె నేర్చు
కొనుచున్నది.

మీ పిల్లలకు మీరు ఇవ్వగలిగే నేర్పవలసిన మరియు
పాఠము. పల్ల మరియు పనులగుళ్ళ వల్ల రోజూ
క్రొత్తవహించుట, అందువల్ల దృష్టినివంచు కొన్ని
సంవత్సరాలలో చంకలయే మరియు పనులగుళ్ళ
జబ్బులచారి ఇదకుండా వారిని కాపాడినందుకు వారు
మీకు అభినందనమొసేయరు. వారి చక్కను
మరియు పనులగుళ్ళను ఫోర్ హాన్స్ బ్రాత్ పేస్టుతో
రోమకొనుటా తీవ్రపడుతుకోమని మీ పిల్లలకు
నేడే బోధించండి. చంక పైర్చుని చేత తయారు
చేయబడిన ఫోర్ హాన్స్ పనులగుళ్ళకు గుణకారి

యైన డాక్టర్ ఫోర్ హాన్స్ యొక్క ప్రత్యేక పదార్థ
ములు గల బ్రాత్ పేస్టు ప్రపంచంలోనే ఇది
ఒక్కటే. రోజూ వాడుతున్నప్పుడు పల్ల తెల్లగా
మెరుయుట, పనులగుళ్ళ గట్టిగాను ఆరోగ్యవంతం
గాను వుండును. "CARE OF THE TEETH
AND GUMS" అనే చిన్న రంగుల పుస్తకం
ఒచిత ప్రతి కోసం కపాలా బర్లుల చిమితం
10 వ. పై. కపాలా బర్లుల వంచుడి: మేనర్స్
రెంటర్ అడ్డయనరీ బ్యూరో, పోస్టు బాగ్ నం
10031, బొంబాయి.

COUPON

Please send me a copy of the booklet
"CARE OF THE TEETH AND GUMS"

Name _____
Address _____
_____

చందమామ

ఈ సంచికలో కథలు - వింతలు - విశేషాలు

భారతచరిత్ర - 63	...	2	వెరివెంకి	...	29
నైహాకథ	...	5	పుత్రుడిక ర్రవ్యం	...	33
పాతాళదుర్గం - 8	...	9	మనుష్యయత్నం	...	41
దైవికదాంపత్యం	...	17	పాతాళనాగు	...	44
దురభిమానం	...	22	కృష్ణావతారం	...	49
యక్షుడినవ్వులు	...	25	అరణ్యపురాణం	...	57

అవి గాక పోదో శిర్షికల పోటి
మొదలైన మరి ఎన్నో ఆకర్షణలు.

విడి ప్రతి
0-75 పైసలు

సంవత్సర చందా
రూ. 8-40

అబ్బ
జలుబు ఎంత
భారంగా వుంది !

మీరు మృదువుగా వేపొరబ్ రాస్తే అది వెంటనే వెచ్చదనా
న్నిచ్చి హాయిని గొలుపుతుంది... మీ పిల్లవాడు సులభంగా
శ్వాసను పీల్చుకొని రాత్రంతా హాయిగా నిద్రిపోతాడు.

కాఫ్ వివరణకు మీ పిల్లవాడు మీ మీద అరాచకపడతాడు. అతడు
రాంవో కాఫ్ వేసుకున్నప్పుడు విక్స్ వేపొరబ్ రాయండి. కాఫ్
గొంతు, పిత్త మరియు ముక్కుచిల్లవానకకం మీ ప్రేమపూర్వక
చేతులతో విక్స్ వేపొరబ్ మృదు చేస్తే, మీ కళ్ళ ముందే ముక్కు
చిల్లవ పోవడం ప్రారంభమవుతుంది. అతడు చికిరిమిలాగా శ్వాసను
పీల్చుతాడు. ఎందుకంటే కొవర అవిరులు పిడు పెళింద్రోనే అయిన
కాఫ్ మున్ను రోడ్డికి చేరతాయి. అప్పుడు పిల్లవాడిని చక్కగా చదవ
మీర వసుక్కువెలుండి.

అతడు కాగా పిల్లవోహంకే వేపొరబ్ రాత్రంతా వది చేయండి.
తెల్లవారే ఉప్పుటికి అయిన కాఫ్ ముండా పోతుంది. అతడు చేరేటప్పుటికి
హాయిగా, అరోగ్యంగా వుంటాడు... అలలతో మునిగిపోవే మీ ముద్దు పిల్ల.

వీడియో
కొరి దిల్లీ రోడ్డు
చేయండి.

MASS MEDIA

విక్స్ వేపొరబ్ జలుబులకు ఈ రాత్రేరాయండి

బంగారము కవరింగ్ చేయబడినది.

no. 380.

శ్యామలా

నగలు

ధరించండి.

no. 785

HANGO NECKLACE

తెందమైన దిజైనులు.

SYAMALA JEWELLERY CHAIN 2 1/2 LONG no. 680

REGISTERED

శ్యామలా గోల్డు కవరింగ్ వర్క్స్

PROP: B. వెంటిటచలం.

చిలకలపూడి(కం) మచిలీపట్టణం.(తెలంగాణ)

జీవన్ మిత్ర

రిజిస్టర్డ్ మంబరు 218728

శరీరంలోని కండరాల్లో రక్తసాగం అనుభవించే వాడు వ్యర్థమును తీసివేసి ఆని కొంత రుసుములాడు. ఇది నిరంతరము దురుద్ధియించు. దీన్ని తొలగించేది జీవన్ మిత్ర.

జీవన్ మిత్ర: అద్భుతమైన డ్రాగ్స్. శరీరంలోని రక్తసాగం, కండరాల్లో, రక్తసాగం అంతర్వర్తనగా వ్యర్థములను కొద్ది వారాల్లోనే తీసివేసివేయవచ్చు. అందుకే శరీరంలోని వాన్ని ఇంకా పెంచవచ్చును.

జీవన్ మిత్ర సేవనము అనుభవించిన వ్యక్తిగానే వ్యర్థములను తీసివేయవచ్చు. ఇది శరీరంలో కండరాల్లోని కొద్దిగా వ్యర్థములను తీసివేసి, శరీరంలోని దీనిని తీసివేయవచ్చు. ఎందుకంటే సంతోషించే వాడు శరీరం నిరంతరము తయారవుతుంది. జీవన్ మిత్ర సేవనము తర్వాత శరీర వ్యాధిని అవగతం చేయవచ్చు. దీనివల్ల వ్యర్థములను తీసివేయవచ్చు.

జీవన్ మిత్ర వారిలోని కల్పనలను తీసివేయవచ్చు. ప్రతిదినం తయారవుతున్న శరీర వ్యర్థములను తీసివేయవచ్చు. దీనిని తీసివేయవచ్చు.

450 గ్రాం. వెల రు. 10-00 (తయారీ వ్యయ రు. 3/- అవసరం)

జీవన్ మిత్ర

[దీనిని తయారు చేసినది]

28, వాల్ టౌన్ రోడ్డు, మద్రాసు - 17

రిజిస్టర్డ్ మంబరు: డాక్టర్ డామోదరన్, M.A.I.D.S. (Regd.)

రెమి

టాలగం
పొడరు

మంత్ర మురళి

మాధుర్య జీవితానికి క్యాడ్ బరీస్!

LIFE ADVERTISING & TEL

Cadbury's

క్యాడ్ బరీస్ చాక్ లెట్స్-

మిత్రాయిని మించినది... ఆహారము.

మా అమ్మ ఉపా కట్టమిషన్ పై కట్టింది.

ఉపా కట్టమిషన్ తో కట్టనని తాళా

తేరికగా చేసుకోవచ్చునని మా అమ్మ

చెబుతూ వుంటుంది. కాని, నన్నెవరూ

దాన్ని అంటుకోనివ్వదు. నే పెద్దదాన్ని

అయిన శరదవార నా కొక ఉపా

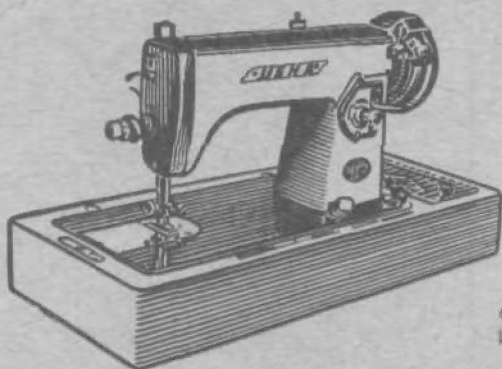
కట్టమిషన్ కొని ఇస్తానన్నది, అందువల్ల

అదా చేసుకోవచ్చుని మా అమ్మ చెబుతుంది.

అదా అంటే ఏమిటో నాకు తెలియదు.

అహో దమ్మ నంగళమంటాను.

ఇదిగో! చూడు
నా కొత్త
ప్రాక్!

సుశువుగా కుట్టండి

డా. కుట్టండి

జే (JAY) వారి ఉత్పత్తి

జే ఇంజనీరింగ్ వర్క్స్ లి.,
కలకత్తా-31

IESM G 449

ఈస్త్రివంతులకు శ్రేష్ఠమైన నూనెలు

అగ్గిమూర్త్యుకాబుడిన
ఎ.యస్.బ్రాండ్
బాబుపప్పు
నూనె

అగ్గిమూర్త్యుకాబుడిన
మోస్ట్ బ్రాండ్.....

నువ్వులనూనె

- గిరిదావరిడెల్లా నువ్వులనుండి అరటిగొర్రెకు
తుగుప్రత్యేకపద్ధతులతో తయారుకాబడినవి.
- రుచిరంగుసువాసనలతో అన్నివంటునూదార్చ
ములను అలుతమగురుతివంతముగ వేయును.
- డోరగిరియలను చాలకలములనువయోమును
ముక్కునుమెత్తబుడసయివు,బుజుపట్టనయివు.
- తలకువాడినయెడల మెదడుకువలంపవేయను
వెంట్రుకలను బాగుగగాపెరుగునట్లు చేయను.
- 16, 4, 2, కి.గ్రా. ప్యాకెట్లలోపెక్కిరివేయబడుచున్నవి.

ఏజెంటులు :

శ్రీ మాజెటి వీరరాఘవయ్య,

కమిషను మర్చంటు,

శివాలయం వీధి, విజయవాడ

Ms. పెరుమాళ్ళు & కో,

137, ఆదియప్పనాయక్ స్ట్రీట్,

మదరాసు

Ms. B. V. రావు & కో,

136, పురకువాకం హైరోడ్, మదరాసు

సోల్ సెల్లింగ్ ఏజెంటులు :—

డి బెంగాల్ ఎలక్ట్రికల్ కంపెనీ,

బెంగళూరు - 3, మదరాసు - 17

★

ఆంధ్ర :

జి. ఏ. పరశురాం కంపెనీ,

లకాడికా పూల్,

హైదరాబాదు - 1.

ಗವಾಕ್
ಗವಾಬಾಕ್

**50% పెద్దవయిన
ఆకర్షణీయమగు ఛాయా చిత్రములు**

ప్రాధిపత్యం
చిత్రములను
తీసి ప్రకాశరణ
పొందిన కమేరా :

ಗವಾರ್

ગેવાબાક્ટ

అగ్ని-గెవార్డ్ ఇండియా రిమిటెడ్
దిల్లీ, జమ్షేడ్ పూర్ రోడ్, బొంబాయి

బెనెను,
నేను కేలరీల సంగతి గమనిస్తాను!

నా బెటర్మెంట్ అరోగ్యం విషయమై సహజంగా నేను శ్రద్ధవహిస్తాను.
అహారం, విటమిన్లు కలిగి, శక్తినిచ్చే ఆహారం సమపాళంగా పుండేట్లు చూడాలి.
కాగా, కనెస్టబుల్లా వాడి చూడను. కొత్తది, పుష్టికరమైన శక్తి ప్రదాయని
అయిన ఓవోమాల్ట్ నా శుభాంకితులందరికీ రోజూ ఇస్తాను. అది సమపాళాలు
కలిగిన పోషకాహార పానీయం.

ఓవోమాల్ట్

శిశుులదారులు :

పుడ్స్ ప్యాట్స్ & పెర్మిలైజర్స్ లిమిటెడ్
కాడపల్లిగూడెం, ఆంధ్ర ప్రదేశ్

సేల్స్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ : 115-బి, నేకాజీ సుఖాస్ చంద్రబాస్ రోడ్, మద్రాసు-1

EP-APP-14 TEL

నాకు ఒకటి ఇవ్వు!

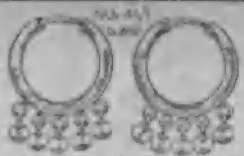
క్వీన్ మిఠాయిలు

కె.సి.పి. లిమిటెడ్, ఉయ్యూరు & మద్రాసు

Criterion-KCP-935Te

గూల్డ్ బంగారు లాక్ బంగారు

గూల్డ్ లాక్ 4 1/2

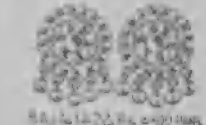
బంగారు కవరింగ్ రాజా

గూల్డ్ లాక్ 2 1/2

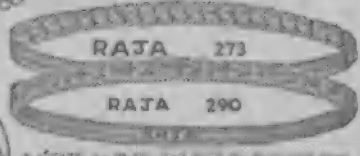
అభరణములు ధరించండి.

గూల్డ్ లాక్ 2 1/2

94/72

2-4 SIZE 94.10-94.12 94.13-94.14 94.15-94.16

రాజా గోల్డ్ కవరింగ్ వర్క్స్, 28, హైదరాబాద్.

నల్లూరుపాళగవ్వరుపేట విజయవాడ 2-మియగిరిబాబుల పలాని-చిన్నవల్లి హైదరాబాద్ 20

అశోకా (మైక్రోనైస్టు) శాండ్ లెపుడ్ పౌడర్స్

దేశీయ ఉత్పత్తి విరివిగా ఉపయోగించుచున్నారు

అశోకా శాండ్ లెపుడ్ అత్యుత్తమ శాడరు: దీని స్వాంతరం శరీర మంజా చల్లుకొనుటకు... శరీర మంజు చల్లుగా ప్రతి కళకళలాడెట్లు చేయును. దర్శన వ్యాధులను నిరోధించును. అశోకా శాండ్ లెపుడ్ బాల్మం శాడరు: దీనిముఖ బాయిలెట్ గా అలంకరణ సాధనముగా ఉపయోగించుండి. అశోకా శాండ్ లెపుడ్ ఫేస్ శాడరు: అందమయిన ఫ్రెష్ నెస్ కలబ్బాలలో దోరుటను. దానిని వ్యానిటి వ్యాగ్ లో ఉంచుకుని అప్పుడప్పుడు ముఖమునకు చేతులకు అద్దుకొనిన అది చెమటను గ్రహించి ముఖమును ఎంతో కాంతివంతముగా కామర వుచ్చువలె వుండును. మరియు మనోహరదాయకమైనది పుష్పచూ వాడండి.

తయారుచేయువారు:

విజయ కెమికల్స్, మద్రాసు - 7.

ప్రతి ఫారిలో ప్రాశస్త్యము వాడెదను.

చందమామ

వందలకుడు : 'చక్ర పాణి'

ఇటీవల "చందమామ"లో ప్రారంభించిన "కృష్ణాపతారం" సీరియల్ కథ "హరివంశం" ఆధారంతో రాస్తున్నది. దీనికి భాగవతంలో ఉన్న కృష్ణుడి కథకూ కొన్ని విషయాలలో తేడా ఉండవచ్చు. అయితే భాగవతంలోని కృష్ణుడి కథ ఆచార్యగోపాలానికి తెలిసినదే కనుక, "కృష్ణాపతారం" కథలో కొంత కొత్తదనం పాఠకులకు కనిపించటం నహిం. ఈ కథను అందరూ ఆసక్తితో చదువుతారని ఆశిస్తాము.

సంపుటి 39 డిసెంబర్ '66 సంచిక 6

భారత చరిత్ర

బౌద్ధబాహుళ్యము నాయకత్వం కింద కూడా మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్య విస్తరణ కొంత బరిగింది. 1757 మార్చిలో క్రిరంగపట్టణం వద్ద మహారాష్ట్ర సైన్యాలు ప్రత్యక్షమయాయి. కృష్ణానదికి దక్షిణంగా ఉండే ప్రధాన రాజ్యాల వారందరూ మహారాష్ట్ర లకు కప్పాలు చెల్లించవలసి వచ్చింది. అక్కట నవాబు షాహు బాపతు పాత బాకీ కింద రెండు లక్షలు నగదు ఇచ్చి, మరొక రెండున్నరలక్షలు దఫాల్వారిగా చెల్లించు కుంటానన్నాడు.

మహారాష్ట్రలు బిదనూరు, మైసూరు సంస్థానాల పైన కూడా దాడులు చేశారు; కైఫు, వాట్సునెల నాయకత్వాన అంగ్రియా అనే నౌకాధిపతితో పోరాటం సాగించే ఇంగ్లీషు వారికి సహాయం చేశారు. మహారాష్ట్రల పురోగమనానికి కొంత అడ్డు తగిలిన వారివరంటే, మైసూరు సేనాపతి

హైదరూ, మిస్సీ అనే ఫ్రెంచివాడూ, హైదరాబాదుకు నిజాముగా ఉండిన అలీ.

అయితే పేష్వా తమ్ముడి కొడుకైన సదాశివరావు అనేవాడు 1760 లో ఉద్ధీర్ వద్ద నిజామును ఓడించాడు. మిస్సీ కింద నిజాముసేనలో ఫిరంగి నిపుణుడుగా పనిచేసిన ఇబ్రాహం బానగర్జీ అనేవాడు మహారాష్ట్రలతో చేరాడు; అతనికి పాశ్చాత్య యుద్ధ తంత్రం తెలుసును. ఈ యుద్ధంలో ఓడిన ఫలితంగా నిజాము మహారాష్ట్రలకు బిజాపూరు సంస్థానం మొత్తంగానూ, ఔరంగాబాదులో చాలా పెచ్చు భాగమూ, బీదరులో కొంత భాగమూ ఇచ్చుకుని, దొలతాబాదు దుర్గంతో సహా అనేక దుర్గాలు వారి వశం చెయ్యవలసి వచ్చింది. ఈ విధంగా దక్షిణదేశంలో మొగలుసామ్రాజ్యంలోని కొంతభాగం మహారాష్ట్రలు చేజిక్కించుకున్నారు.

మహారాష్ట్రులు ఉత్తర దేశంలో అంతకు మించిన విజయాలు సాధించారు. 1756 అంతంలో మల్తారావు హొల్కర్, రఘు నాథరావులు కొద్ది వారాల తేడాలో తిరిగి ఉత్తరానికి వంపబడ్డారు. రఘునాథరావు నాలుగు మాసాల పాటు రాజపుత్రస్థానంలో ఉండి పోవలసి వచ్చింది. అందుచేత అతను సఖారాంబాపు అనే వాడి నాయకత్వాన 20,000 మంది సైనికులను "దో ఆవ్" ప్రాంతానికి వంపాడు. సఖారాంబాపు తెలివిగా జాతీలను మంచి చేసుకుని, 1757 లో ఢిల్లీపై దాడిచేసి, ఢిల్లీలో అబ్దాలీ చేత నియంతగా నియమించబడిన నాజిబుద్దౌలా అనే వాడిచేత తమ వరకులపై సంధి చేసుకోవటానికి ఒప్పించారు.

1758 మార్చిలో సిర్హింద్, ఏప్రిలులో లాహారు మహారాష్ట్రలకు చిక్కాయి. అదీనబేగ్ అనేవాణ్ణి పంజాబులో తమ రాజప్రతినిధిగా మహారాష్ట్రులు నియమించారు. అయితే ఈ ప్రాంతాన్ని దక్కించుకోవటానికి తగిన సన్నాహాలు జరగని కారణంచేత రఘునాథుడి "ఘన విజయం" రాజకీయంగానూ, ఆర్థికంగానూ కూడా బోలెడంత నష్టాన్ని కలిగించింది; అబ్దాలీతో మరొక యుద్ధం అనివార్యం చేసింది.

1758 అక్టోబరు 13 న అదీనబేగ్ మరణించటంతో పంజాబులో అరాజకం ప్రబలింది. దానిని సరిచేయటానికి పేష్యా 1759 లో దత్తాత్రేసింధియా అనే వాణ్ణి పెద్ద సేనతో పంజాబుకు పంపాడు. దత్తాత్రేసింధియా పాలకుడుగా సాబాత్రేసింధియా అనే వాణ్ణి నియమించాడు. కాని త్వరలోనే బలమైన దుర్రాసి సేనలు వచ్చివడి, పంజాబును జయించాయి. 1759 నవంబరులో పంజాబును పూర్తిగా జయించి, అహ్మద్షా అబ్దాలీ ఢిల్లీ పైకి వెళ్ళాడు.

ఈ సమయంలో మహారాష్ట్రలకు ఎవరూ సాయపడక పోవటమే వారి అప

బయ్యానికి కారణం. రు హేలా లూ, బెర్థ నవాబు అబ్బాలి వక్షిమయారు. రాజపుత్రులు తటస్థంగా ఉండి పోయారు. సిక్కులు కూడా వారికి సహాయపడలేదు. ఇందుకు కారణం బాలాజీబాజీరావు అనుసరించిన విధానాలే. అతను తన తండ్రి విధానాలలో రెండు మార్పులు చేశాడు. ఒకటి, పాశ్చాత్య యుద్ధతంత్రం నిమిత్తం అతను తన సేన లోకి అన్ని రకాల వృత్తి సైనికులనూ రానిచ్చి, సైన్యంలో ఐక్యతా, క్రమశిక్షణా లేకుండా చేశాడు. అతను చేసిన రెండవ పాఠపాటు "హిందూ - పాద్ - పాద్ పాహ్" నినాదానికి స్వస్తి చెప్పటం; అనినాదం హిందూ రాజ్యాల నన్నిటినీ ఏకం చేయ్యటానికి ఉపకరించేది. అందుచేత అతని అనుచరులు ముస్లిము విచక్షణ లేకుండా అతని ఆజ్ఞల పైన పడి బంది పోతుంటే పెంచారు. ఈ కారణంగా సైన్యం నినాదం ఎదుర్కోవలసి

వచ్చేసరికి మహారాష్ట్రులకు ఎవరూ సాయం రాకపోగా, లోగడ సహాయపడిన వారిలో అనేకమంది దుర్రానిల పక్షం కావటం జరిగింది.

1759 అఖరుదీనాలలో దత్తాత్రేయియా అబ్బాలి చేతిలో స్థానేశ్వరం వద్ద ఓడిపోయి, ఢిల్లీ కేసి తిరోగమించాడు. దారిలో, ఢిల్లీకి ఉత్తరాన పదిమైళ్ళ దూరాన బరారిఘాట్ అనేచోట అవేఘానులు అతన్ని 1760 జనవరి 9 న చంపేశారు. దుర్రాని ఆశ్విక దళాల ధాటికి తట్టుకోవటం మల్తార్ రావు హోల్కర్ మొదలైన వారికి సాధ్యం కాలేదు. అంతకు పూర్వమే నిజామును ఓడించి కీర్తిమంతుడైన నదాశివరావు భావును పేషావ పెద్ద సేనతో పంపుతూ, పదిహేడేళ్ళ వయసుగల తన కొడుకును విశ్వాస్ అనే వాణ్ణి, సేనలన్నిటి వైనా నామమాత్రపు సేనాపతిగా చేసి ఉత్తర దేశానికి పంపాడు.

నేహూ కథ

30

అవి చాలా ఉద్రేకతతో కూడుకున్న రోజులు. ఎక్కడ చూసినా ప్రాసెషనులూ, లారీబార్టీలూ, కాల్పులూ, హర్రాళ్ళూనూ, ఏ పెద్దవాడు అరెస్టయినా హర్రల్ జరిగేది. విదేశీవస్త్ర బహిష్కరణోద్యమం చాలా తీవ్రంగా సాగింది. ఏకెటింగులు సాగాయి. పయనుమీరిన తన తల్లి, చెల్లెళ్ళూ మండు పెండలో, విదేశీ వస్త్రాలమ్మే దుకాణాల ముందు నిలబడి ఏకెటింగు చేస్తున్నారని విని జవాహరు చలించాడు. అందరినీ మించి పని చేసినది అతని భార్య కమల. ఆమె తన అనారోగ్యాన్ని కూడా లక్ష్యపెట్టకుండా ఎంతో శ్రమించి పని చేసింది.

అన్నిటినీ మించి జవాహరును పౌర వశ్యంలో ముంచెత్తిన సంఘటన ఏప్రిలు 23 న పెషావరులో జరిగింది; దరిమిలా అలాంటి సంఘటనలు సరిహద్దు రాష్ట్ర మంతటా జరిగాయి. పతానులు ఆదర్శ ప్రాయమైన అహింసావిధానాన్ని అవలంబించి, క్రమశిక్షణతోనూ, అసాధారణ ధైర్యంతోనూ మరకుపాకుల నెడుక్కొని నిలబడ్డారు.

సరిహద్దు రాష్ట్రంలో జరిగిన మరొక అసాధారణ సంఘటన ఏమిటంటే, గర్వాలీ సిపాయిలు పౌరుల పైన కాల్పులు చేయ నిరాకరించారు. నిరాయుధ ప్రజలపై కాల్పులు చేయటం సైనికుడికి దుర్భరమైన విషయం. అది అలా వుండగా, ఈ సందర్భంలో సైనికులకు ప్రజలతో సామఘాతి కూడా ఉండి ఉండవచ్చు. అయినప్పటికీ సైనికుడు అధికారి ఉత్తరువును ఉల్లంఘించటం ఘోరమైన దప్పిదం. దానికి శిక్ష కూడా తీవ్రంగా ఉంటుంది. అందుచేత గర్వాలీ సైనికులు, నిరాయుధులైన ప్రజల పై కాల్పులు జరప నిరాకరించటంలో

ఏంతో త్యాగం, చాలా ధైర్యసాహసాలు ప్రదర్శించారు.

ఆ రోజులలో జరిగిన మరొక విశేష మేమిటంటే జాతీయోద్యమంలో స్త్రీలు అధికంగా పాల్గొనటం. అనేక సందర్భాలలో స్త్రీల దళాల ప్రాసెషన్లు జరిగాయి. అనేక ప్రాంతాలలో స్త్రీలు కాంగ్రెసు డిక్షేటర్లుగా పని చేశారు.

ఉప్పు సత్యాగ్రహంగా ప్రారంభమైన శాసనోల్లంఘనం రోజులు గడిచిన కొద్దీ ఇతర శాఖలకు పాకింది.

ఏ యే శాసనాలను ఉల్లంఘించాలి అని కాంగ్రెసువారు అంతగా మథనపడ

నవసరం లేకుండా, అనేకరకాల చర్యలను విపేధించుతూ వైస్రాయి అర్థినెస్తులు జారీ చేశాడు. ఈ అర్థినెస్తుల సంఖ్య పెరిగిన కొద్దీ శాసనోల్లంఘనానికి పలు విధాల మార్గా లెర్పడి, ఉద్యమం చురుకుగా సాగింది. వైస్రాయి నిపేధించిన పనులన్నీ చెయ్యటమే ఉద్యమం! ఉద్యమాన్ని నిలుపు చెయ్యటానికి గాను జారీ చేసిన అర్థినెస్తులు ఉద్యమానికి దోహదం చెయ్యటం చూసి, వైస్రాయి మరి చెడినట్టుగా కొత్త అర్థినెస్తులు జారీ చేశాడు. ఒక్కొక్క అర్థినెన్నే అమలులోకి వచ్చినప్పడల్లా దాన్ని ఉల్లంఘించటానికి ప్రజలు ఏం చెయ్యవలసినదీ కాంగ్రెసు వర్కింగు కమిటీ నూచిస్తూ వచ్చింది.

ఈ నూచనలను ప్రతికల వాళ్ళు తప్ప మిగతా వర్గాలన్నీ అమలు చేశాయి.

మే 5 న గాంధీజీ అరెస్టయ్యాడు. పబ్లిమ తీరాన ఉప్పుమడుల మీదా, ఉప్పుకొబ్బల్ల మీదా దాడులు సాగాయి. ఈ దాడులలో పోలీసుల ప్రవర్తన మహా దారుణంగా పరిణమించిన సందర్భాలున్నాయి. బొంబాయి హర్తాళులతోనూ, ఊరేగింపులతోనూ, లాఠీ చార్జీలతోనూ అట్టుడికి పోయింది. లాఠీ చార్జీలలో దెబ్బలు తిన్నవారికోసం ఎమర్జెన్సీ

అన్నత్రులు ఏర్పాటయాయి. బొంబాయిలో జరిగిన సంఘటనల వంటివి అనేక ఇతర చోట్ల కూడా జరిగినప్పటికీ, మహానగరం కావటంతో బొంబాయి సంఘటనల వార్తలకు ప్రాముఖ్యం వచ్చింది.

జూను ఉత్తరాంతంలో మోతీలాల్ తన భార్యనూ, కొడుకు కమలనూ వెంటబెట్టుకుని బొంబాయి వెళ్ళాడు. వారికక్కడ బ్రహ్మాండమైన స్వాగతం లభించింది. వారక్కడ ఉండగానే అనేక దారుణ సంఘటనలు జరిగాయి. బొంబాయిలో లాఠీచార్జీ నిత్యకృత్యమై పోయింది. మరొక రెండు వారాల అనంతరం మాలవీయా, మరి కొందరు పర్మింగు కమిటీ సభ్యులూ పెద్ద గుంపును వెంట బెట్టుకుని బొంబాయిలో వెళుతుంటే పోలీసులు దారికి అడ్డంగా నిలబడ్డారు. తెల్లవార్లూ ఉభయవజ్రాలా బాగరంచేశాయి.

మోతీలాల్ బొంబాయి నుంచి తిరిగి వచ్చాక, జూన్ 30 న అరెస్టయ్యాడు. ఆయన వెంట న్యాయ్-మహ్మద్ కూడా అరెస్టయ్యాడు. ఆ సమయంలో వారు కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడూ, కార్యదర్శినూ, కాంగ్రెసు పర్మింగుకమిటీ నిషేధించబడినాక వారి అరెస్టు జరిగింది. ఇద్దరికీ అరెస్ట్ నెలలు

కైదు విధించబడింది. పొరుల పైన కాల్పులు జరపవలసిందిగా అధికారులు ఉత్తరువిచ్చే వక్రంలో సైనికుడుగాని, పోలీసుగాని ఎలా వ్యవహరించాలో సూచిస్తూ మోతీలాల్ ఒక ప్రకటన చేశాడు. ఆ ప్రకటనే ఆయన అరెస్టుకు కారణం అయివుండవచ్చు, కాని ఆ ప్రకటనలో చట్టవిరుద్ధమైన అంశమేమీ లేదు. అయినప్పటికీ అధికారుల కది చాలా ప్రమాదకరమైన ప్రకటనగానే కనబడింది!

అరెస్టయే సమయానికి మోతీలాల్ అరోగ్యం అంత బాగాలేదు. ఆయనకు అధ్యక్షుడుగా పని జాస్తి అయింది. దాక్షిణ్య

చందమామ

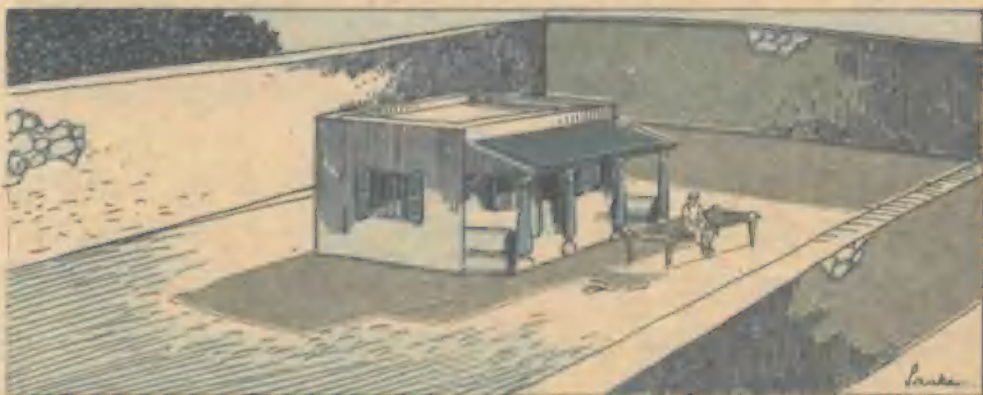

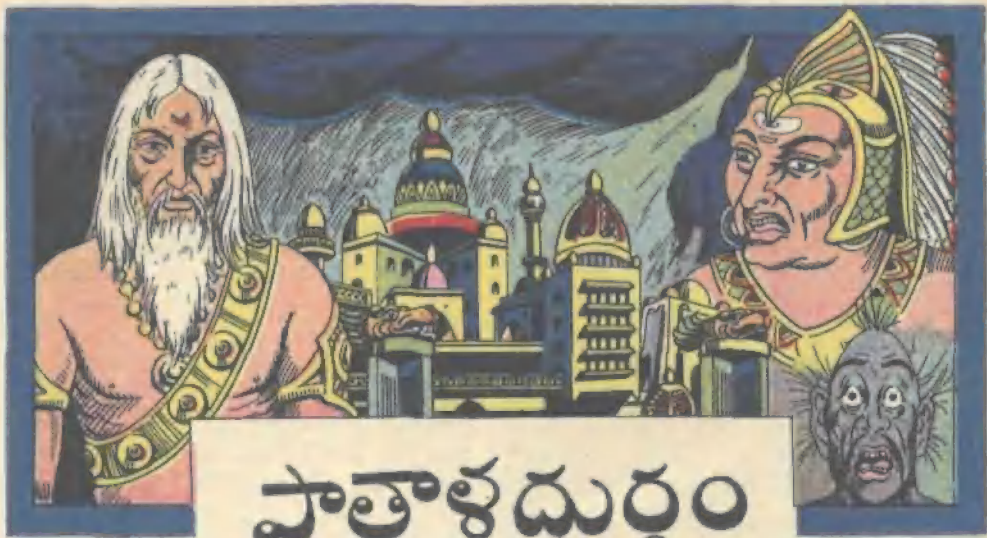
విక్రాంతి తీసుకోమని సలహా ఇచ్చారు. ముసోరీ వెళ్ళటానికి అంతా సిద్ధంచేసుకుని సామానుకూడా సర్దుకున్నాడు. ముసోరీకి బయలుదేరవలసిన రోజుకు ముందు రోజే ఆయన నైని సెంట్రల్ జైలులో జవాహరు మొదలైనవారికి ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

జవాహర్ విడేళ్ళ అనంతరం మళ్ళీ జైలులో అడుగు పెట్టాడు. అతను దాదాపు జైలు జీవితం మరిచిపోయాడు కూడా. ఈసారి అతన్ని ఒంటరిగా కైదు చేశారు. ఇది అతనికి సరికొత్త అనుభవం. అతన్ని ఉంచిన ఆపరణ సుమారు నూరడుగుల వ్యాసంగల వలయం. దానిచుట్టూ 15 అడుగుల ఎత్తుగల ప్రహరీ ఉండేది. ఈ ఆపరణలో నాలుగుకొట్లు గల ఒక ఆసహ్యకరమైన అంట్లో అతన్ని ఉంచి, అందులో రెండు కొట్లుమాత్రం అతనికి కేటాయించారు. మిగిలిన రెండుకొట్లూ ఖాళీగానే ఉన్నాయి.

జనం మధ్య, అస్తమాన మూ కార్య నిమగ్నుడై జీవించిన జవాహరును జైలులో ఒంటరి తనం చాలా బాధించింది. రెండు మూడు రోజులపాటు జాస్తిగా నిద్ర పోయాడు. ఎండలు జాస్తి అవుతున్నాయి. అతన్ని అరుబయట పడుకోనిచ్చారు. తాను మంచం చంకన పెట్టుకుని వెళ్ళి పోతాడనో, లేక నిచ్చెనగా ఉపయోగించి ప్రహరీ గోడ ఎక్కి పారిపోతాడనో తన మంచాన్ని దృఢంగా గొలుసులతో బంధించారంటాడు జవాహరు.

జవాహరు నుంచిన ప్రత్యేక ఆపరణ మరీ ప్రమాదకరమైన ఖైదీలను ఉంచటానికి కట్టినడట. జైలులో దానికి "కుత్తాఘర్" (కుక్క ఇల్లు) అని ప్రసిద్ధి కూడా ఉండేదట. తరవాత తరవాత దాన్ని రాజకీయ ఖైదీలకు కూడా వినియోగించి, మిగిలిన ఖైదీలతో వాళ్ళకు ఎలాటి సంబంధమూ లేకుండా చూస్తూ వచ్చారు.

పాతాళదుర్గం

8

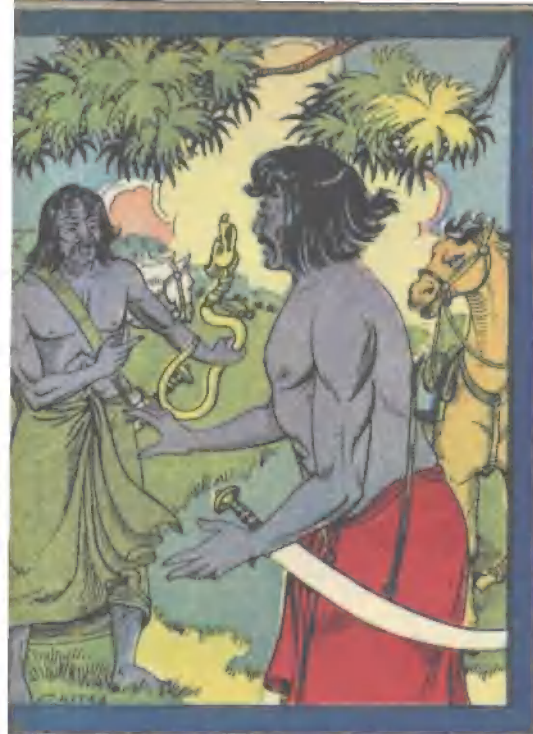
[ఉగ్రసేనుడి రాజభవనాన్ని కదంబపౌరులు అక్రమించుకుని, కోశాగారం కొల్లగొట్టారు. తరవాత వాళ్ళు రాజు కోసం అరణ్యంలోకి బయలుదేరారు. ధూమకుసోమకులు వాళ్ళను శాంతపరిచి, తిప్పి పంపారు. ధూమకుడి నడుము నుంచి వేలాడుతున్న మంత్రదండం గాలిలోకి లేచింది. సోమకుడు దాన్ని పట్టుకోడానికి వైకెగిరాడు. తరవాత—]

సోమకుడు గుర్రం మీది నుంచి ఒక్క ఎగురు ఎగిరి గాలిలో తేలిపోతున్న మంత్రదండాన్ని పట్టుకోగలిగాడు. కాని, ఈ లోపల గుర్రం పక్కకు పోవటంతో అతడు దభిమంటూ కింద పడిపోయాడు. అయినా సోమకుడు మంత్రదండాన్ని మాత్రం తన గుప్పెట నుంచి వదలలేదు. ఈ లోపల ధూమకుడు గుర్రం నుంచి కిందికి దూకి, "బలే, సోమూ! మెలకువ అంటే అలా

వుండాలి. ఒక్క చూపున అది నడుముకు కట్టిన తాడు తెంచుకోవటంతో, ఏం జరుగుతున్నదీ నేను గ్రహించలేక పోయాను. మొత్తం మీద కాలశంబురుడి మంత్రదండం మహత్తు గలదే!" అన్నాడు.

సోమకుడు మంత్రదండం పట్టుకుని లేచి నిలబడ్డాడు. అది అతడి గుప్పెట పట్టు నుంచి బయట పడేందుకు పాము లాగా అటూ యిటూ మెలికలు తిరగసాగింది.

చూసిన దిక్కు తూర్పు. అవునా?" అన్నాడు ధూమకుడు. సోమకుడు అవునన్నట్టు తలవూపాడు.

"ఇందులో మహత్తు వున్న సంగతి రహస్యంగా వుంచుదాం. రాజకుమార్తె కాంతిసేనను వెతికి తెచ్చే బాధ్యత మన పైన వడింది కదా. ఈ మంత్రదండం అందుకు మనకు సహాయపడవచ్చు," అన్నాడు ధూమకుడు. ఆ తరువాత ఇద్దరూ గుర్రా లెక్కి మంత్రి గంగాధరు డున్న ప్రాంతానికి వెళ్ళారు.

"తిరుగుబాటుదార్లను, ఏ రక్తపాతం లేకుండా కదంబనగరానికి తిప్పి పంపి నందుకు మీ ఇద్దరినీ అభినందిస్తున్నాను. కాని, వాళ్ళకు మీరు చేసిన వాగ్దానం నాకు అశ్చర్యం కలిగిస్తున్నది. రాజకుమారి కాంతి సేనను, రాక్షసుడి బారి నుంచి మీ రెలా విడిచింది తీసుకురాగలరు?" అని అడిగాడు మంత్రి గంగాధరుడు.

"అందుకు ప్రయత్నిస్తాం, ప్రభూ! ఆ ప్రయత్నంలో చావటానికైనా మేం సిద్ధమే. మా వాళ్ళకు మాట ఇచ్చాం," అన్నాడు ధూమకుడు.

"ఇద్దర్లో నువ్వు నాయకుడిలా కనిపిస్తున్నావ్. నా కుమార్తెను తేగలిగావంటే,

అంతేకాక దానిలో నుంచి అస్పృష్టమైన ధ్వను లేవే బయల్పడలసాగినై. ధూమకుడు దాని కేసి పరీక్షగా కొంచెంసేపు చూసి, "సోమూ! నాకో ఆలోచన వచ్చింది. కాల శంబరుడు దీని కోసం ఏదో మంత్రాలు జపిస్తున్నాడు. అందుకే ఇది అతణ్ణి చేరేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నది," అన్నాడు.

"మనం ఇది చూపే దారి వెంటబడి పోతే, ఆ దుర్మార్గుణ్ణి పట్టుకోవచ్చు గదా?" అన్నాడు సోమకుడు, మంత్రదండాన్ని ధూమకుడి కిస్తూ.

"అదెలా సాధ్యం? దీనితోపాటు గాల్లోకి మనం ఎగరలేం కదా! ఇప్పుడిది ఎగిరిపో

నీకు అర్ధరాజ్యం ఇస్తాను, ధూమకా!" అన్నాడు రాజు ఉగ్రసేనుడు.

"ఒకటి; మీ కిప్పుడు రాజ్యమే లేదు. రెండు; ఉన్నా—మీ నుంచి నేను అర్ధ రాజ్యం ఆశించటం లేదు," అన్నాడు ధూమకుడు కోపంగా.

కదంబమంత్రి, కోశాధికారి కొరకొర చూస్తూ, ధూమకుడి కేసి ఒకడుగు వేయ బోయేంతలో గంగాధరుడు వాళ్ళను ఆపి, "చింత చచ్చినా పులుపు చావలేదంటారే, అదే యిది," అని తన సైకుల కేసి తిరిగి, "ఉగ్రసేన మహారాజునూ, ఆయన పరివారాన్ని మన నగరానికి తీసుకుపోయి విడుదులు ఏర్పాటు చేయండి," అని ఆజ్ఞా పించాడు.

రాజు ఉగ్రసేనుడూ, అతడి మంత్రి, కోశాధికారి కుంతల సైనికుల వెంట బయలుదేరి కొండవాగు దాటగానే, మంత్రి గంగాధరుడు ధూమకుడితో, "మీ యిద్దరికీ నేను కుంతలరాజ్య సైనికుల దుస్తులు యిస్తున్నాను. అంతేకాక, మీరు కుంతల రాజుగారి పని మీద వెళుతూన్నట్టు పత్రం ఒకటి యిస్తాను. ఆ విధంగా మీకు అవసర సమయంలో ఏ మహారాజు నుంచయినా సహాయం పొందే వీలుంటుంది," అన్నాడు.

ధూమకు డండుకు కృతజ్ఞత తెలియ పరిచాడు. సేనానాయకుడు తెప్పించిన సైనికదుస్తులు, ధూమక సోమకులకు ఇవ్వ బడినై. వాళ్ళిద్దరూ ఆ దుస్తులు ధరించారు. తరవాత మంత్రి దగ్గర సెలవు తీసుకుని వెళ్ళబోతూ, ధూమకుడు, "ప్రభూ! తమ కుమారుడు శశికాంతుడి మాటేమిటి? అతడు నజీవుడనే మనం భావించాలి గదా?" అన్నాడు.

"అందులో సందేహం లేదు. శశికాంతుణ్ణి, కాలశంఖర మాంత్రికుడు వెంట తీసుకు పోయాడని నా నమ్మకం. మీరు రాక్షసుణ్ణి వెతికి పట్టుకుంటే, కాంతిసేన

ధూమకుడికి యిలాంటి ఆభిప్రాయం కలిగించింది.

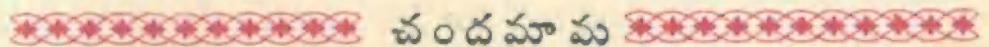
ధూమక సోమకు లిద్దరూ కొండదారుల వెంట ప్రయాణించి, మిట్టమధ్యాహ్నం వేళకు ఒక మహారణ్యంలో ప్రవేశించారు. అక్కడ వారి కొక సెలయేరు కనిపించింది, ఆ సెలయేటి ఒడ్డున వెంట తెచ్చుకున్న ఆహారం తిని చెట్ల కింద కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకుందా మనుకున్నారు వాళ్ళు.

లిద్దరూ గుర్రాలు దిగి వాటిని చెట్లకు కట్టివేసి, ఏటిని సమీపించేంతలో, ఇసుకలో వారికి కొన్ని పాదాల గుర్తులు కనిపించినై. వాటిల్లో ముఖ్యంగా ఒకటి ధూమకుడి దృష్టిని ఆకర్షించింది. అది మామూలు పాదాల గుర్తు కాదు, పావుకోళ్ళు ధరించిన కాళ్ళ గుర్తులు. ధూమకుడు అశ్చర్యసంభ్రమాలతో వాటిని పరీక్షించసాగాడు. సాధారణంగా సాధువులూ, యోగులూ మాత్రమే పావుకోళ్ళు ధరిస్తారు. ఈ మహారణ్యంలో అలాంటివారి కేమి పనుంటుంది? పోతే, యివి మాంత్రికుడు కాలశంబురుడి పావు కోళ్ళ గుర్తులై వుండాలి. ఆ పక్కల నున్నవి శశికాంతుడి పాదాలగుర్తులై వుండొచ్చు.

"సోమూ, ఇవి కాలశంబురుడి పావు కోళ్ళ గుర్తులు, సందేహం లేదు," అన్నాడు

ఎక్కడున్నదీ తెలుస్తుంది. ఇక' నేను మాంత్రికుడు ఎక్కడున్నదీ కనుక్కోవాలి. ఆ పనికి శశికాంతుడి మిత్రుడైన భద్రుడనే వాణ్ణి కొంత సైనిక సహాయం యిచ్చి పంపుతాను," అన్నాడు మంత్రి గంగాధరుడు,

ధూమకుడు ఆ మాటల కేమి జవాబు చెప్పకుండా, గంగాధరుడికి సమస్కరించి, సోమకుణ్ణి వెంటబెట్టుకుని తూర్పుదిక్కుగా బయలుదేరాడు. అతడి ఉద్దేశం మాంత్రికుడెక్కడున్నదీ తెలుసుకో గలిగితే, అతడి ద్వారా కుంభిరుడి నివాసస్థానం కనుక్కోవడం సులభం అని. వాళ్ళిద్దరి మధ్యా వున్న వైరం, వాళ్ళ సంభాషణ తీర్మా

ధూమకుడు, పరధ్యానంగా ఏదో ఆలోచిస్తున్న సోమకుడితో.

సోమకుడు కనుబొమలు చిట్టించి, ఆడ్డంగా తలాడిస్తూ, "మనం తప్పదారి పట్టాం ధూమూ! రాజకుమార్తెను ఎత్తుకుపోయింది రాక్షసుడు గదా? మనం వెతికి తెస్తామన్నది ఆమెని. మరి, ఈ మాంత్రికుడి కోసం గాలించటం ఎందుకు? మన కేమన్నా మతులు పోయినయ్యా!" అన్నాడు.

ధూమకు డతనికి తన అభిప్రాయం వివరించాడు: రాక్షసు డెటుపోయిందీ తెలుసుకునేందుకు ఆధారమేమీ లేదు. కాని, మంత్రదండం ఉన్నది గనకా, అది తూర్పుదిక్కుకు ఎగిరిపోయేందుకు ప్రయత్నం చేసింది గనకా, కాలశంఖరుణ్ణి వెతికి పట్టుకోవడం కొంత తేలిక. అతడి ద్వారా కుంభిరుడు వుండే ప్రదేశం తెలుసుకోవచ్చు.

"అవును ఇదీ నిజమే!" అంటూ సోమకుడు తలవూపాడు. అయినా అతడికిదేదో డొంకతిరుగుడు దారి అన్న అనుమానం పోలేదు. ధూమకుడు సెలయేటి ఒడ్డుకు పోయి దాహం తీర్చుకుని, నీళ్ళల్లో దిగి అవతలి ఒడ్డుకు పోయాడు, నీరు మోకాళ్ళ లోతు మాత్రమే వున్నది. ఏటి కవతల

ఇసుకలో కూడా ధూమకుడికి పావుకోళ్ళ గుర్తులు కనిపించినై. అతడు సోమకుడికి ఏరు దాటి రమ్మని సంజ్ఞ చేశాడు. సోమకుడు దగ్గరకు రాగానే, అతడికి ఆ గుర్తులు చూపిస్తూ, "మాంత్రికుడు యీ సెలయేరు దాటిపోయి ఎంతో కాలం అయి వుండదు. మనం ఇక్కడ భోజనం కోసం ఆగకుండా ముందుకు పోతే అతణ్ణి కలుసుకునే అవకాశం వుండొచ్చు," అన్నాడు.

"సరే అలాగే చేద్దాం. గుర్రాలను తీసుకొస్తాను," అంటూ సోమకుడు వెనక్కు తిరగబోయేంతలో, దాపులనున్న చెట్లచాటు నుంచి ఎవరో పెద్దగా చప్పట్లు చరిచిన

శబ్దమైంది. ధూమక సోమకులు కత్తులు దూసి, ఆ శబ్దం వచ్చిన చెట్ల కేసి పరిగెత్తి వాటి వెనక వెతికారు, కాని అక్కడ ఎవరూ లేరు. వాళ్ళు ఆశ్చర్యపడుతూ వెనక్కు తిరిగేంతలో, మరొక వైపు నుంచి చప్పట్లూ, ఈలలూ వినిపించినై. ధూమక సోమకులు ఈసారి జాగ్రత్తగా అడుగులో అడుగు వేసు కుంటూ ఆ వైపుకు బయలుదేరారు. వాళ్ళా విధంగా కొద్ది దూరం వెళ్ళేసరికి, ఈసారి చప్పట్లు, వాళ్ళకు కుడివైపు నున్న చెట్ల చాటు నుంచి విసబడినై.

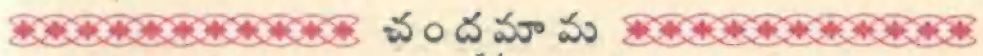
"సోమూ, మన నెవరో చుట్టుముట్టి హతమార్చాలని చూస్తున్నారు. మనం సెల

యేటి దగ్గరకు పోవటం మంచిది. అక్కడ మన మీద ఎవరూ దొంగచాటుగా వచ్చి దెబ్బతీయలేరు," అన్నాడు ధూమకుడు. ఆ వెంటనే ఇద్దరూ పక్కకు తిరిగి ఏటి కేసి పరిగెత్త బోయేంతలో, ఈలలూ, చప్పట్లతోబాటు అరణ్యం ప్రతిధ్వనించేలా కేకలు వినిపించినై. ఆ వెంటనే నలుగు రైదుగురు అటవికులు చెట్లకొమ్మల్లోంచి వాళ్ళ మీదికి దూకారు. మరి కొందరు అట వికులు చెట్లచాటు నుంచి పెడబొబ్బలు పెడుతూ వాళ్ళను చుట్టుముట్టారు.

ధూమక సోమకులు ఒకళ్ళ నెకళ్ళు హెచ్చరించుకునే అవకాశం కూడా లేదు. ఇద్దరూ ఒకేసారి, "బై, కాళేరమ్మా!" అంటూ అటవికుల మీద విరుచుకు పడ్డారు. వాళ్ళ చేతుల్లోని వాడికత్తులు మెరుపు వేగంతో ఎదురైన అటవికుల్ని తునాతుని యలు చేయసాగినై. మీద పడి పట్టుకోవా లని చూసిన అటవికులు, ధూమక సోమ కులు శరీరాలు విడిలించే సరికి గాలిలోకి లేచి అల్లంత దూరాన చెట్లల్లో దభిమంటూ పడసాగారు.

ఒకటి రెండు నిమిషాలు గడిచినై. ఎంత బలం, ధైర్యం, కత్తియుద్ధంలో నేర్పు వున్నా, తోడెళ్ళ గుంపులా వచ్చి మీద పడే

అటవికుల ధాటికి ధూమక సోమకులు తట్టుకుని నిలబడటం కష్టమైంది. అటవికులు విసిరిన బిల్లాల్లో ఒకటి రెండు వాళ్ళకు తగిలి, గాయాల నుంచి రక్తం కారసాగింది. చివరకు కత్తి తిప్పేందుకు కూడా వీలు లేకుండా అటవికులు గుంపుగా కట్టకట్టుకు వచ్చి మీద పడి, వాళ్ళిద్దర్నీ పట్టుకున్నారు.

అటవికుల ఆనందానికి మేర లేదు. వాళ్ళల్లో చచ్చినవాళ్ళు కొందరు చచ్చారు, కొందరు గాయపడి కేకలు పెడుతున్నారు, మరి కొందరు నడుములు విరిగి, కీళ్ళు తొలిగి మూలుగుతున్నారు. అయినా, మిగతా అటవికులు ధూమక సోమకుల్ని పట్టుకున్నామనే ఆనందంలో కేరితలు కొడుతూ, వాళ్ళ చుట్టూ చేరి గంతులు వేయసాగారు. దూరంగా తప్పెట మోగిన ధ్వని అయింది. గంతులువేసే వాళ్ళల్లో కొందరు ఆ ధ్వని వచ్చిన దిక్కు కేసి తిరిగి, "విరూపా!

విరూపా!" అని కేకలు పెట్టారు. కొద్ది సేపట్లో అక్కడికి ఒక అజానుబాహువయిన అటవికుడు చేతిలో బిల్లెం పట్టుకు వచ్చి, "అహా, కాంభవి!" అంటూ భీకరంగా అరిచి, కళ్ళెర్రచేసి, పళ్ళు పటపటా కొరుకుతూ, బిల్లెం ఎత్తి ధూమక సోమకుల్ని పొడిచేందుకు ముందుకురికాడు.

ధూమక సోమకులు తమ అంతం నమిపించిందని గ్రహించి, మనసులో పెళ్ళాం బిడ్డల్ని ఒక్కసారి తలుచుకుని, గుండె రాయిచేసుకుని కళ్ళు మూసుకున్నారు. గుండెల్లో అటవిక నాయకుడి బిల్లెంపోటు పడుతుందని ఎదురు చూసిన వాళ్ళిద్దరికీ గొప్ప అశ్చర్యం కలిగింది. అటవికనాయకుడు విరూపుడు, బిల్లెం ఎత్తిన వాడల్లా దాన్ని జారవిడిచి, "అయ్యా, దొరబాబులూ! నా వాళ్ళ తప్పలు మన్నించండి," అంటూ వాళ్ళ పాదాల ముందు సాష్టాంగ పడిపోయాడు. —(ఇంకావుంది)

దైవిక దాంపత్యం

పట్టు వదలని విక్రమార్కుడు చెట్టు పద్దకు తింగి వెళ్ళి, చెట్టుపై నుంచి శవాన్ని దించి భుజాన వేసుకుని, ఎప్పటి లాగే మౌనంగా శ్మశానం కేసి నడవసాగాడు. అప్పుడు శవం లోని బేతాళుడు, "రాబా, నీవు ఏ ప్రయోజనం కోరకు ఇంతగా క్రమించుతున్నాడీ నాకు తెలియదు. కాని చైవం ఆనుకూలించి నట్లయితే అసాధ్యమైన కోరికలు కూడా అప్రయత్నంగా సాధిస్తాయి. ఇందుకు నిదర్శనంగా నీకు కందర్పుడనే బ్రాహ్మణు యువకుడి కథ చెబుతాను, క్రమ తెలియకుండా విను," అంటూ ఇలా చెప్పసాగాడు.

వేణుసాగి తీరాన రత్నపురమనే ఊరుం డెడి. ఆ ఊళ్ళో ధనికుడైన ఒక బ్రాహ్మణు డికి కందర్పుడనే కొడుకుండేవాడు. ఒక రోజు సాయంకాలం కందర్పుడు స్నానం చెయ్యటానికని నదికి వెళ్ళి, కాలు జారి నదిలోపలికి కొట్టుకుపోయాడు.

బేతాళ కథలు

తలు తమ లోతాము మాట్లాడుకోవటం వినిపించింది.

"ఇవాళ చక్రపురిలో చక్రమేళకం జరుగుతుంది. మనం అక్కడికి పోవాలి. కాని ఈ అబ్బాయి మనని శరణుబొచ్చాడు గదా! ఇతణ్ణి ఈ అరణ్యంలోని క్రూర మృగాల మధ్య ఒంటరిగా ఎలా విడిచి వెళ్ళడం? ఇతన్ని ఎవరి ఇంటనన్నా భద్రంగా ఉంచి, మనం తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వెంట తీసుకువస్తాం," అని మాతృకలు నిశ్చయించుకున్నారు.

వారు అతన్ని చక్కగా అలంకరించి, అకాశమార్గాన తీసుకుపోయి, రత్నాకరపుర మనే ఊళ్ళో జయదత్తుడనే బ్రాహ్మణుడి ఇంట దించి, తమదారిన వెళ్ళారు.

దైవికంగా ఆ రోజే జయదత్తుడి కుమార్తె అయిన సుమన అనే పిల్లకు వివాహం జరుగుతున్నది. పెళ్ళి ప్రయత్నాలన్నీ పూర్తి అయాయి. సుమనను పెళ్ళికూతు రిని చేశారు. పురోహితుడు మొదలైన వారంతా పెళ్ళివారి రాకకు ఎదురు చూస్తున్నారు. ముహూర్తంవేళ దగ్గర వడు తున్నది, కాని పెళ్ళివారి జాడ ఇంకా లేదు.

అంతలో ఎవరో కందర్పుణ్ణి చూసి, "ఇడుగో పెళ్ళి కొడుకు!" అన్నారు.

ప్రవాహవేగాన కందర్పుడు తెల్లవార్లు కొట్టుకుపోయి, తెల్లవారుజామున, నదిలోకి ఒరిగివడిన ఒక పెద్ద చెట్టుకొమ్మల మధ్య చిక్కుకున్నాడు. ఆ చెట్టు మీదిగా పాకి అతను ఒడ్డు చేరే సరికి, సమీపంలోనే మాతృదేవతల అలయం ఒకటి కనిపించింది. అతను ఆ అలయంలో ప్రవేశించి, మాతృదేవతామూర్తులకు దణ్ణం పెట్టి, "తల్లారా, యీ దీనుణ్ణి కాపాడండి," అని ప్రార్థించి, అలసిపోయి ఉండడం చేత అక్కడే పడుకుని నిద్రపోయాడు.

పగలల్లా గడిచి రాత్రి వచ్చింది. కందర్పు డికి నిద్ర మెలకువ వచ్చేసరికి మాతృదేవ

అందరూ కలిసి అతన్ని వివాహవేదిక వద్దకు తీసుకుపోయారు. జయదత్తుడు విద్యుక్తంగా అతనికి సాలంకృత కన్యాదానం చేసే శాడు. కందర్పుడి అందచందాలు చూసి పెళ్ళికి వచ్చిన ముత్తయిదువులందరూ, "నుమన ఎంత అదృష్టవంతురాలు! నవ మన్మధుడి లాటి భర్తను సంపాదించింది," అని అభినందించారు.

పెళ్ళి తంతు ముగిసేసరికి ఇంకా రాత్రి మిగులున్నది. కందర్పుడు మేడ మీదికి వెళ్ళి వదుకున్నాడు. తెల్లవారబోతూ ఉండగా, చక్రమేళకం నుండి తిరిగివస్తూ మాతృకలు అతన్ని తీసుకుని బయలుదేరారు.

.కాని దురదృష్టవశాత్తూ, మాతృకలు అకాశగమనాన ఎగిరి పోతుండగా వారికి మరొక జట్టు ఎదురై, కందర్పుణ్ణి మాతృ కల నుంచి అపహరించాలని ప్రయత్నిం చింది. రెండు జట్లకూ మధ్య జరిగిన పోరా టంలో కందర్పుడు కాస్తా మాతృకల చేతి నుంచి జారి కింద పడ్డాడు.

తన కీకష్టాల వరంపర తప్పదను కుంటూ అతను దొరికిన దారి పట్టి నడవ సాగాడు. తనకు వివాహమైన ఊరేదో కూడా అతనికి తెలీదు, తనను పెళ్ళాడిన కన్య పేరు నుమన అని మాత్రమే అతనికి

తెలుసు. దారిలో అతనికి మరొక బ్రాహ్మణ యువకుడు స్నేహితుడయ్యాడు. కందర్పుడు అతని వెంట నడక సాగించాడు. వారలా కొద్ది రోజులు ప్రయాణించి రత్నానది సము ద్రంలో కలిసే చోట ఉండే భీమపురాన్ని చేరుకున్నారు.

వారక్కడికి చేరేసరికి నదీతీరాన జనం గుంపులు గుంపులుగా చేరి ఉన్నారు.

నముద్రపు పోట్టుకు ఒక పెద్ద చేప ఒడ్డుకు కొట్టుకు వచ్చింది. మాంసం కోసం కొందరు ఆ చేపను కోస్తున్నారు. అలా కోస్తుండగా చేప కడుపులోనుంచి ప్రాణంతో సహా ఒక స్త్రీ బయటికి వచ్చింది.

అలా చేప కడుపులో నుంచి వచ్చినది తన భార్య సుమన అని గుర్తించి కందర్పుడు తన మిత్రుడితో, "ఆ పిల్లే నా భార్య సుమన. నువ్వేమీ మాట్లాడకు. ఏం జరుగుతుందో చూద్దాం," అన్నాడు.

ఈ లోపల పదిమందీ సుమన చుట్టూ మూగి, "నువ్వెవరెవరు? ఈ చేపకడుపులో ఎలా ప్రవేశించావు?" అని ఆమెను ప్రశ్నించ నారంభించారు.

"మాది రత్నాకరపురం. మా తండ్రి పేరు జయదత్తుడు. నా పేరు సుమన. ఈ మధ్య ఒక రాత్రి నా కొక అందమైన యువకుడితో వివాహమయింది. తెల్లవారే సరికి నా భర్త

కనిపించలేదు. నా తండ్రి ఎంత వెతికించి కూడా ప్రయోజనం లేక పోయింది. నాకు జీవితం పైన విరక్తికలిగి అత్మహత్య చేసు కుందామని నదిలో దూకాను. అందులో పడి కొట్టుకు పోతుండగా నన్నొక చేప మింగింది. అందులో నుంచి నన్ను మీరు బయటికి తీశారు," అన్నది సుమన.

ఆమె ఇలా చెబుతుండగా యజ్ఞస్వామి అనే బ్రాహ్మణుడు జనాన్ని తోసుకుని ముందుకు వచ్చి, "అయ్యో, సుమనా, ఎంత పని జరిగిందే!" అంటూ ఆమెను కొగలించుకున్నాడు.

సుమన తల ఎత్తి చూసి తన మేన మామను గుర్తించి, "మామయ్యా!" అంటూ పెద్దగా ఏడ్చింది.

"దీగులు పడకమ్మా. మన ఇంటికి పోదాం పద," అన్నాడు యజ్ఞస్వామి.

"ఎందుకు, మామయ్యా? నాకు బత కాలని లేదు. ఉన్నట్టయితే కన్న ఇంటనే ఉండే దాన్నిగద. నా భర్తను విడిచి నేను బతకను. నా కిక్కడే చితి పేర్చించు. అందులో కాలి ప్రాణాలు విడుస్తాను," అన్నది సుమన.

అత్మహత్య చేసుకోవద్దని ఆమెను యజ్ఞస్వామి గాక అక్కడ ఉన్నవారంతా

బతిమాలారు. కాని సుమన నిశ్చయం మారలేదు. అంతదాకా చూస్తూ ఉండిన కందర్పుడు అప్పు డామె ఎదటికి వచ్చాడు. సుమన అతన్ని చూడగానే గుర్తించి, అతని కాళ్ళ పైన పడి ఆనందబాష్పాలు రాల్చింది.

"ఎవరమ్మా, ఇతనూ?" అని యజ్ఞ స్వామి, మిగిలినవాళ్ళూ కూడా సుమనను అడిగారు.

"ఈయనే నా భర్త!" అన్నది సుమన వికసించిన ముఖంతో.

యజ్ఞస్వామి పరమానందం చెందాడు. ఆయన సుమననూ, కందర్పుణ్ణి, అతని మిత్రుణ్ణి తన ఇంటికి తీసుకుపోయి, కొంత కాలం ఉంచుకుని, తరవాత పంపేశాడు. కందర్పుడు ముందుగా తన భార్యతో సహా అత్తవారింటికి వెళ్ళి, తరవాత తన ఊరికి వెళ్ళిపోయాడు.

బేతాళుడి కథ చెప్పి, "రాజా, నా కొక్క సందేహం. కందర్పుడు సుమనను చూడ

గానే ఆమె ఎదట వడక, ఆమె చితిలో కాలిపోవటానికి సిద్ధమయినదాకా ఎందుకు చూస్తూ ఉండిపోయాడు? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం తెలిసి కూడా చెప్పకపోయావో నీ తల పగిలిపోతుంది," అన్నాడు.

దానికి విక్రమార్కుడు, "సుమన దైవి కంగా లభించిన భార్య అయినా కూడా, ఆమె తనను నిజంగా ప్రేమించిందన్న సంగతి తెలుసుకోవటంలో కందర్పుడికి ఎక్కువ ఆనందం ఉంటుంది. అత్కాభిమానం గల వాడు అర్హత లేకుండా వరాలు పొంద గోరడు. అందుచేతనే మానవంతులు దైవానుకూల్యం కన్న తమ యత్నానికే హెచ్చు విలువ ఇస్తారు. కందర్పుడు అత్కాభిమానం గలవాడి లాగే ప్రవర్తించాడు," అన్నాడు.

రాజు కి విధంగా మౌనభంగం కలగ గానే బేతాళుడు శవంతో సహా మాయమై మళ్ళి చెట్టెక్కాడు. (కల్పితం)

దురభిమానం

ఒక గ్రామంలో రామయ్య అనే భూస్వామి ఉండేవాడు. అతని భార్యకు క్రమంగా ఆరోగ్యం చెడి వివరకు మంచం పట్టింది. జబ్బుమీటో వైద్యులకు అంతు చిక్కలేదు. వ్యాధిలక్షణాలను బట్టి మంధులూ, మాకులూ ఇస్తే అవేపి పని చెయ్యలేదు.

రామయ్య ఉండే గ్రామానికి దగ్గరలోనే మరొక గ్రామంలో ప్రశ్నలు చెప్పే దైవజ్ఞుడొకడుండేవాడు. కొరికలు తీరని వారెవరైనా ఆయన వద్దకు వెళ్ళి దక్షిణ తాంబూలమూ ఇచ్చి కూర్చుంటే, ఆ దైవజ్ఞుడు వాళ్ళు వచ్చిన పని తెలుసుకుని, ఆ పని సానుకూల మయేమార్గం చెప్పేవాడు. ఆయనతో ఒకటే చిక్కు: ఆయన చెప్పేది జాగ్రత్తగా విని, సరిగా అర్థం చేసుకోవాలి. సరిగా వినకపోయినా, విన్నది అర్థంకాక ప్రశ్నలు వేసినా ఆయన రౌద్రంగా మండిపడి, అవతలివాడు ఎంతటి వాడైనా సరే ముందు

తూలనాడేవాడు, ఆ తరువాత తాను చెప్పిన దాన్ని వివరంగా తెలియజేసేవాడు.

ఈ కారణంచేత కాస్త అభిమానం గల వాళ్ళు ఆయన దగ్గరికి వెళ్ళటానికి ఇష్టపడే వారుకారు. పని జరగటం ప్రధానంగా పెట్టుకున్నవాళ్ళు, ఆయన చేత నాలుగు పడటానికి సిద్ధమై వెళ్ళేవారు.

రామయ్యకు ఈ దైవజ్ఞుణ్ణి చూసి, తన భార్య ఆరోగ్యం బాగు చేయించుకోవాలన్న ఆలోచన చాలాసార్లు కలిగింది. కాని అభిమాని కావటంచేత ఆయన చేత అవమానం పొందవలసి వస్తుందని సంకోచిస్తూ రోజులు గడవనిచ్చాడు. అయితే, తన భార్య జబ్బు నిమ్మళించాలంటే దైవజ్ఞుడి దగ్గరికి పోక తప్పదని రామయ్యకు తేచిపోయింది. అందుచేత అతను ఒక మంచి రోజు చూసి, దక్షిణ తాంబూలం చేత బట్టుకుని దైవజ్ఞుణ్ణి చూడబోయాడు.

దైవజ్ఞుడు తెల్లటి గడ్డంతోనూ, మీసాల తోనూ, మంచి తేజస్సుతోనూ రామయ్యకు కనిపించాడు. రామయ్య ఎదురుగా కూర్చోగానే ఆయన, "నీ పేరు రామయ్య. నీ భార్య మంచం వట్టింది. అది ఎలా తేరు కుంటుందో తెలుసుకోవాలని వచ్చావు. అహంకారివిరానువు, మహాదురహంకారివి! ఏమైతేనేం? వచ్చావు, పాపం. నువ్వు ప్రకృతి విరుద్ధమైన కార్యం చేశావు. సహజసిద్ధమైన ప్రవాహానికి అనకట్ట వేశావు. ఆ అనకట్ట తీసేయి, నీ భార్య వ్యాధి నయమవుతుంది. వృధాగా మందులకూ, మాకులకూ ధన వ్యయం చేయకు. నేను చెప్పింది తెలిసింది కదా?" అన్నాడు.

రామయ్య లోలోపల అశ్చర్యపడుతూ, తెలిసిందన్నట్టు తల ఆడించాడు. నిజానికి దైవజ్ఞుడు చెప్పినది రామయ్య కేమీ అంతు పట్టలేదు. తెలియలేదంటే దైవజ్ఞుడు ఇంకెంత అవమానంగా మాట్లాడతాడో అని రామయ్యకు భయంవేసింది. అందుచేత ఆతను లేచి ఇంటికి వచ్చేశాడు.

దైవజ్ఞుడు చెప్పిన మాటలు మననం చేసుకుంటూ ఉంటే రామయ్య కొక సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. రామయ్య తాను బల వంతుడు గనక తన చేను పక్కగా ఉన్న

పంటకాలవకు అడ్డుకట్ట కట్టి కిందటేడు తన పొరుగున ఉన్న కామయ్య చేనుకు నీరు లేకుండా చేశాడు. అందు వల్లనే తన భార్యకు జబ్బు చేసిందని దైవజ్ఞుడు చెప్పినట్టు రామయ్యకు అర్థమయింది.

అందుకని రామయ్య కామయ్యను పిలిచి, "మాడు కామయ్యా. ఒక కారణం చేత కిందటేడు నీకు పంటకాలవ నీరందక, నువ్వు చెరువు నీటితో ఇబ్బంది పడ్డావు. ఇక ముందు నీ చేనుకు కాలవనీరు అందేటట్టు చేస్తాను," అని మంచిగా చెప్పి పంపేసి, పంటకాలవకు తాను పెట్టిన అడ్డు తన మనుమల చేత తీయించేశాడు.

ఇక తన భార్య కోలుకుంటుందనుకున్నాడు రామయ్య. కాని అలా బరగలేదు. పైపెద్దు అమె ఇంకాస్త క్షిణదశకు వస్తున్నట్టు కూడా కనబడింది.

దైవజ్ఞుడు చెప్పిన మాటలను రామయ్య మళ్ళీ మనసం చేసుకున్నాడు. సహజ ప్రవాహానికి తానింకే అనకట్ట కట్టాడే అతనికి ఎంత తన్నుకున్నా అర్థం కాలేదు. అందులో ఏదో గూఢార్థం ఉండి ఉండాలి. అది దైవజ్ఞుడే చెప్పాలి. చేసేది కనిపించక రామయ్య మరొకసారి దైవజ్ఞుడి దగ్గరికి వెళ్ళాడు.

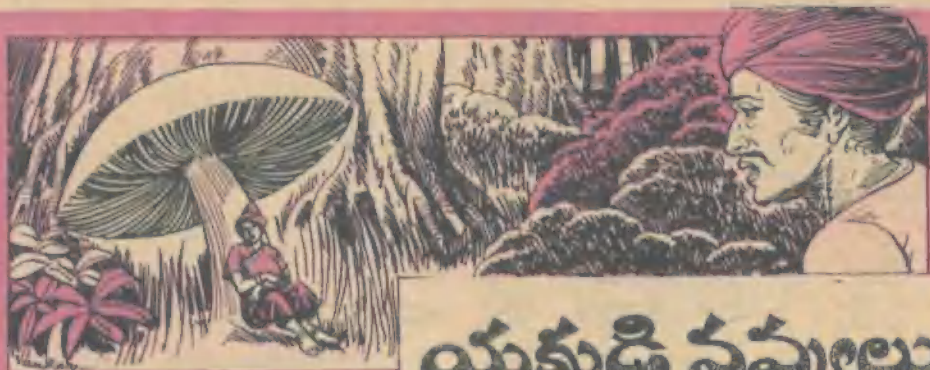
దైవజ్ఞుడు అతన్ని చూస్తూనే, "మళ్ళీ వచ్చావా? నువ్వు మహాదురహంకారంవని నేను మొదటే చెప్పానే. నేను చెప్పిన సలహా నీకు అర్థం కాలేదు. అర్థమయేటట్టు చెప్పమని అడగటానికి అభిమానం అడ్డొచ్చి, అర్థమయిందని తల ఆడించావు. చెబుతాను విను. ఈ దురహంకారంతోనే నువ్వు

నీ భార్యను అమె వుట్టింటి వారికి దూరం చేశావు. అమెను తమ కష్టవాంపై ఉండే ప్రేమ సహజప్రవాహం లాంటిది. ఏదో అల్పకారణం ఆధారంగా నువ్వు ప్రవాహానికి అనకట్ట కట్టావు. అది మొదలు నీ భార్య అరేగ్యం చెడింది. ఆ మనోవ్యాధి క్రమంగా పెరిగి అమె కాస్తా మంచం వట్టింది. వెళ్ళు! పోయి మి ఆత్మవారికి క్షమాపణ చెప్పకుని, వారిని తీసుకురా. వాళ్ళను చూసి నీ భార్య కోలుకుంటుంది," అన్నాడు.

రామయ్య అహంకారం ఆ దెబ్బతో దిగి పోయింది. అతను ఆ రోజే బయలుదేరి తమ అత్తవారూరు వెళ్ళి, ఆత్మమామలతో ఎంతో మంచిగా మాట్లాడి, వారిని తీసుకు వచ్చాడు. తన తల్లిదండ్రులను చూసిన క్షణం నుంచి రామయ్యభార్యలో మార్పు వచ్చేసింది. కొద్ది రోజులలోనే అమె లేచి తిరుగుతూ, చూస్తూండగానే పూర్ణారేగ్యం పొందింది.

యక్షుడి నవ్వులు

యక్షుల మనె ప్రదేశంలో సోమగిరి అనే రైతు ఉండేవాడు. అతనికి భూపనతి, పశువులూ ఉండేవి. కాని అతనిలో కొంత లోభ గుణం ఉండటం చేత పాలాల పనీ, పశువుల పాషణ తానే చూసుకుంటూ, ఉదయం లేచినది మొదలు రాత్రి పాద్మ పోయినదాకా తెగతిరుగుతూ ఉండేవాడు.

ఒకనాటి ఉదయం సోమగిరి తన పశువుల పని చూసుకుని పాలానికి పాతుండగా దారికి కొంచెం దూరమంచి ఎవరో గురక పెట్టుతున్న చప్పుడు వినిపించింది. సోమగిరి అటుగా వెళ్ళి చూసేసరికి కొన్ని చెట్ల మధ్య చాలా ఎత్తయిన పుట్టగొడుగు, దాన్ని అనుకుని పడుకుని నిద్రపాతున్న మరుగుజ్జు మనిషి కనిపించారు.

మరుగుజ్జు అకారమూ, పిట్టా, కురచ కాళ్ళూ, కురచ చేతులూ చూసి, అతనిక యక్షుడని సోమగిరి గ్రహించాడు.

అప్రాంతంలో యక్షులను అప్పుడప్పుడూ చూసిన వాళ్ళున్నారు. పూర్వ కాలంలో యక్షులు మనుషులతో స్నేహం చేసి, తమకు గల విద్యల సహాయంతో ఎన్నో మేళ్ళు చేసి వారట. ఆ కాలం పోయింది. అప్పుడు యక్షులు మానవులు కనపడితే పారిపోతారు. ఈ నిద్రపాతున్న యక్షుణ్ణి పట్టుకుని నిర్బంధించినట్లయితే వాడి సహాయంతో పెద్ద నిధి సంపాదించుకొవచ్చునని సోమగిరికి తట్టింది. అందుచేత అతను చప్పన వెళ్ళి ఆ యక్షుణ్ణి పట్టేసుకున్నాడు.

"సన్నెందుకు పట్టుకున్నావు? వదిలి పెట్టు!" అని యక్షుడు ఒళ్ళు తెరిసి, పెనగులాడాడు.

"దొరక్క, దొరక్క దొరికావు. నా కొక మంచి నిధినికైపం కావాలి. అది ఎక్కడ దొరుకుతుందో చెప్పినదాకా నిన్ను వదిలి పెట్టను," అన్నాడు సోమగిరి.

“ధనం ఎక్కడ పాతిపెట్టి ఉంటుందో నాకు తెలీదు. నీ కెలా చెప్పేది?” అన్నాడు యక్షుడు అమాయకంగా.

“మంచిగా నువ్వు చెప్పకపోతే నీకు చెయ్యవలసినదేదో నేను చేస్తాను,” అని సోమగిరి యక్షుణ్ణి ఇంటికి తీసుకుపోయి, భోషాణంలో పడేసి, తాళం వేశాడు.

ఒక నెల గడిచింది. ఒకనాడు సోమగిరి అడవి ప్రాంతానికి వెళ్ళి వస్తుండగా ఒక కలపడుంగ దొరికింది. అది అన్ని పక్కలా చెక్కి ఉన్నది. అది ఆ అడవిలోకి ఎలా వచ్చిందో సోమగిరికి తెలియలేదు. అయినా అతను దాన్ని భుజాని కెత్తుకుని ఊళ్ళోకి

మోసుకొచ్చి, దారిలో వడ్రంగి శరభయ్యకు అమ్మి, రెండురూపాయలు తీసుకుని, తిన్నగా ఇంటికి వచ్చాడు.

సోమగిరి ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టగానే, భోషాణంలో ఉన్న యక్షుడు వికవికా నవ్వుటం వినిపించింది. సోమగిరి యక్షుడితో, “నెలరోజులు నిర్బంధంలో ఉంచినా నీకు ముద్ది రాలేదు. నా కొక నిక్షేపం చూపించి నీ దారిన వెళ్ళక నీలో నువ్వు నవ్వుకుంటున్నావు. ఎంతకాలం భోషాణంలో ఉంటావో ఉండు,” అన్నాడు.

ఇది జరిగిన కొద్ది రోజులకే సోమగిరి ఇంటికి ఒక దూరపుబంధువు వచ్చాడు. అతడు సోమగిరితో కాంచెం సేపు కబుర్లాడి, మళ్ళీ బయలుదేరాడు.

“భోజనం చేసి పోగూడదా?” అన్నాడు సోమగిరి బంధువుతో.

ఆ బంధువుకు సోమగిరి సంగతి తెలుసు, అందుచేత అతను, “వద్దులే. పోవలసిన దూరం కానా ఉంది,” అంటూ బయలుదేరాడు. అతను సోమగిరి ఇల్లు దాటి పదిఅడుగులు వేశాడో లేదో, పలువు తెంచుకుని పారిపోతున్న పొట్లగడ్డెకటి అతన్ని కుమ్మి పడదోసి, కాలు తొక్కి పారి పోయింది. కాలు విరిగిన బంధువును

సామగిరి తన ఇంట్లోకి తెచ్చి నెలరోజుల పాటు ఉంచుకోవరిసేపచ్చింది. సామగిరి తన బంధువును ఇంట్లోకి తీసుకొస్తుండగా భోషాణంలో ఉన్న యక్షుడు రెండోసారి వికావికా నవ్వాడు. సామగిరి విననట్టు నటించి ఊరుకున్నాడు.

ఇంకొక నెల గడిచింది. ఒకనాడు సామగిరి సంతకు వెళ్ళాడు. అతను తన డబ్బుంతా నేలలో ఒక చోట పాతి ఉంచాడు—అ కాలంలో డబ్బు జాప్తిగా ఉన్నవా రందరూ అలాగే చేసేవారు. సామగిరి డబ్బు పాతిపెట్టిన చోటికి వెళ్ళి, కొంత డబ్బు తవ్వి తీసుకుని, మిగతాదీ మళ్ళీ

పూడ్చి పెట్టి, సంతకు వెళ్ళిపోయాడు. అది ఎపడో గమనించి, సామగిరి వెళ్ళి పోయాక, అక్కడ తవ్వి, పాతిపెట్టిన డబ్బుంతా తీసుకుని గుంట జాగ్రత్తగా పూడ్చి, తన దారిన తాను వెళ్ళాడు.

సాయంకాల మయాక సామగిరి, సంతలో కొన్న సరుకులతో సహా ఇంటికి తిరిగివచ్చేసరికి, భోషాణంలో వున్న యక్షుడు పగలబడి నవ్వు నారంభించాడు.

సామగిరికి చాలా కోపం వచ్చింది. అతను భోషాణపు తాళం చెవి తెచ్చి, భోషాణం తెరిచి, యక్షుణ్ణి పట్టుకు పైకిలాగి, "రెండు నెలలుగా నిన్ను నిర్బంధంలో ఉంచినా

నున్న నాకు ఉపకారం చెయ్యకపోగా విరగబడి నవ్వావు. ఇప్పుటికి మూడు సార్లు నవ్వావు. నీ నవ్వుకు కారణం చెప్పక పోయావో, నిన్ను గొంతువిసికి చంపేస్తాను. చెప్పు, నీ నవ్వులకు కారణమేమిటి?" అని అడిగాడు.

"ఒక రోజు నీ కోక చెక్కిన దుంగ కొరిగింది. దాన్ని నువ్వు శరభయ్యకు రెండు రూపాయలకు అమ్మావు. వట్టి మండమతివి కావటంచేత అందులో లక్షలకు విలువైన బంగారమూ, రత్నాలూ ఉన్నట్టు తెలుసుకోలేక పోయావు. శరభయ్య వాటిని తీసుకుని, లక్షాధికారి అయి, హాయిగా బతుకుతున్నాడు. నీ మండబుద్ధి చూస్తే నాకు నవ్వొచ్చింది," అన్నాడు యక్షుడు.

సోమగిరికి ఈ మాట వినేసరికి మతిపోయినట్టయింది. "రెండోసారి మా బంధువు కాలు విరిగినవ్వు డెండుకు నవ్వావు?" అని అతను యక్షుణ్ణి అడిగాడు.

"నీ తెలివి అక్కుపలే నవ్వాను. రాక రాక వచ్చిన బంధువుకు భోజనం పెట్టి వంచి నట్లయితే అతనికి ఆ అపాయం తప్పింది. నువ్వతని భారం నెలరోజులు మోసే అపనరం ఉండేది కాదు," అన్నాడు యక్షుడు.

"మరి ఇప్పుడెండుకు నవ్వుతున్నావు?" అన్నాడు సోమగిరి.

"ఎందుకంటే, నువ్వు పాతి పెట్టిన డబ్బంతా దొంగ కాజేసుకు పోయాడు. నువ్వు పొద్దున అందులో కొంత తవ్వి తీసేటప్పుడు ఆ దొంగ గమనించాడు. అది కూడా నీకు తెలియదు. నీ అంత తెలివితక్కువ వాణ్ణి నే నెక్కడా చూడలేదు," అన్నాడు యక్షుడు.

"నా డబ్బంతా పోయిందా?" అని గట్టగా అరిచి సోమగిరి తాను డబ్బు పాతిపెట్టిన చోటికి వెళ్ళాడు. ఒక్క రాగినాణెం కూడా మిగలకుండా అంతా పోయింది. సోమగిరి విడుస్తూ ఇంటికి తిరిగి వచ్చేసరికి యక్షుడు కూడా లేడు.

వెరివెంకి

ఒక గ్రామంలో ఒక రైతుండే వాడు. ఆరే
నికీ చిన్నతనంలోనే భార్య పోయింది.
గ్రామంలో వెంకి అనే దిక్కులేని పిల్ల
ఒకత ఉండేది. రైతు దాని చేత ఇంటిపని
అంతా చేయించుకునేవాడు. తీరికగా ఉన్న
ప్పుడు అది మిగతా కూలీలతో కలిసి పాలం
పనులు కూడా చేసేది. పని చెయ్యటంలో
వెంకికి అల్లుపూ, సబుపూ అంటూ లేదు.
కాని దానికి వేవకాయంత వెర్రి ఉండేది.

"ఇంటి పనంతా నేనే చేస్తుంటినిగా,
నన్ను పెళ్ళి చేసుకోరాదా ఏం?" అనేది
వెంకి తన యజమానితో.

"చేసుకోక చేసుకోక నిన్నే చేసుకోమన్నా
వుటే?" అనేవాడు రైతు.

కాని వెంకి అస్తమానమూ ఇదే పాట
స్పాగించింది. "పన్నెందుకు చేసుకోవు?
నాకేం వెంకొచ్చింది? నేనుండగా ఇంకొక
తెను ఈ ఇంట్లో అడుగు పెట్టనిస్తానా?"

అంటూ అది తన యజమానిని కాల్చుకు
తిన్నది. దాని బాధ భరించలేక రైతు, ఒక
నాటి మధ్యాహ్నం, వెంకి పాలం పని చేసి
అలిసి చేనులోనే పడుకుని ఒళ్ళు తెలియ
కుండా నిద్రపోతుంటే, దాని ఒంటి నిండా
నూనె కలిపిన కాటుక వట్టించేశాడు.

పొద్దువారే సమయానికి వెంకి నిద్రలేచి,
తన కాళ్ళూ చేతులూ చూసుకుని తానే
భయపడింది. "నేను నేనా లేక దయ్యమా?"
అని దానికి అనుమానం వచ్చింది. అది
తిన్నగా తన యజమాని ఇంటికి వెళ్ళి,
"వెంకి ఇంట్లో ఉందా, బాబూ?" అని
అడిగింది.

"అ, ఇంట్లోనే ఉంది," అన్నాడు రైతు,
ఇక తనకు దాని పిక పదిలించసుకుని.

"అయితే నేను వెంకిని కానన్న
మాటేగా?" అనుకుంటూ వెంకి గుసక
చికల్లవడి, అదివి కేసి బయలుదేరింది.

అడవిలో దానికి ఇద్దరు దొంగలు కనిపించారు. వాళ్ళు దాన్ని చూసి భయపడి పారిపోసాగారు.

"ఎందుకురా, వెరి నాగన్నల్లారా, పారిపోతారు? దొంగతనానికి పోతుంటే నన్ను వెంట బెట్టుకు పొండి, సహాయంగా ఉంటాను," అని వెంకి కేక పెట్టింది.

పికాచి తమ వెంట ఉండటం కూడా ఒక విధంగా మంచిదే ననుకుని, దొంగలు భయపడటం మాని, వెంకి దగ్గిరికి వచ్చారు. వాళ్ళు ఎక్కడన్నా ఒక గొర్రెను దొంగిలించాలని ఉన్నారు, కాని ఎక్కడ గొర్రె దొరుకుతుందో వాళ్ళకు తెలీదు.

"అదంతా నాకు వదిలి పెట్టండి. కటిక చీకట్లో కూడా గొర్రెల కొట్టానికి పొగలను," అన్నది వెంకి. దొంగలు సంతోషించి వెంకి వెంట వచ్చారు. దొంగలను బయట ఉండమని వెంకి కొట్టం ప్రవేశించింది. దొంగలు గొర్రె కోసం ఎదురు చూస్తూండగా వెంకి, "పోతు కావాలా? పెంటి కావాలా? ఇక్కడ బోలెడన్ని గొర్రెలు!" అని గావు కేక పెట్టింది.

"ఆరవకు! బలిసినదిగా చూసి ఏదో ఒకటి పట్టా!" అన్నారు దొంగలు.

"బలిసినదే! పోతు కావాలా? పెంటి కావాలా?" అని వెంకి మరింత గట్టిగా అరిచింది.

"ఆరుస్తా వెండుకు? బలిసినదైతే పోతయినా సరే, పెంటి అయినాసరే!" అన్నారు దొంగలు.

"ఇక్కడ బోలెడన్ని గొర్రెలు. పోతు కావాలా? పెంటి కావాలా? ఏది కావాలంటే అదే ఉన్నది," అని వెంకి మరింత గట్టిగా అరిచింది.

"నేరు మూసుకుని ఏదో ఒకటి పట్టుకురా!" అన్నారు దొంగలు.

ఈలోపుగా గొర్రెల యజమాని వెంకి పెట్టిన గావు కేకలకు లేచి బయటికి వచ్చాడు. దొంగలు కాలికి బుద్ధి చెప్పారు.

"ఉండండ్రా! ఆగండ్రా!" అంటూ వెంకి గొర్రెల మధ్యనుంచి పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చింది. వెంకిని చూడగానే గొర్రెలయజమాని భయంతో కొయ్యబారి పోయి, తన మందలోకి పిశాచి వచ్చిందనుకున్నాడు.

ఆ రోజు దొంగలకూ, వెంకికి తిండిలేదు. మర్నాడు చీకటి పడగానే వాళ్ళు ఒక కోడిని తస్కరించడానికి బయలుదేరారు. కాని కోడి ఎక్కడ దొరికేదీ వాళ్ళకు తెలియదు.

"అదంతా నాకు వదలండి. నాకు ఊళ్ళో ఉండే కోళ్ళగూళ్ళన్నీ బాగా తెలుసు," అని వెంకి వాళ్ళను వెంట బెట్టుకుని ఊళ్ళోకి వచ్చింది. అది దొంగలను బయట ఉండమని కోళ్ళ ఆవరణలో ప్రవేశించి, "పెట్ట కావాలా? ఫుంజు కావాలా? ఇక్కడ బోలెడన్ని కోళ్ళు," అని గావు కేక పెట్టింది.

"అయితే పాలి కేకలు దేనికి? బరువుగా ఉన్న కోడిని చూసి వట్టుకురా!" అన్నారు దొంగలు.

"అదే, పెట్ట కావాలా? ఫుంజుకావాలా?" అని వెంకి మళ్ళీ గావుకేక పెట్టింది.

"కేకలు పెట్టక, వాటమైన కోడి నొక దాన్ని తీసుకురా," అన్నారు దొంగలు.

"అట్లా కాదు, ఫుంజుకావాలా? పెట్ట కావాలా? ఇక్కడ బోలెడన్ని కోళ్ళు!"

అన్నది వెంకి. ఈ కేకలకు కోళ్ళన్నీ లేచి అరవసాగాయి. కాపలావాడు లేచాడు. దొంగలు పరుగు లంకించుకున్నారు.

"ఆగండ్రా, బుద్ధి తక్కువ వాళ్ళల్లా! ఫుంజు కావాలంటే ఫుంజో, పెట్ట కావాలంటే పెట్టో ఇచ్చేదాన్నిగదా! ఏదీ చెప్పక పోతిరి!" అంటూ వెంకి వాళ్ళ వెనకే పరిగెత్తింది.

వెంకిని చూస్తూనే కోళ్ళ కాపలావాడు భయంతో విరుచుకు పడిపోయాడు.

రెండు రోజులుగా దొంగలకు తిండిలేదు. ఊళ్ళోనేమో పిశాచం తిరుగుతున్న వార్త వ్యాపించి అందరూ హడలిపోతున్నారు. మూడోరోజు నిశిత్రా దొంగలు ఎక్కడన్నా

ఒక గొర్రె దొరుకుతుండేమో చూడటానికి బయలుదేరారు. వెంకి వెంట పస్త్రసంఘే వాళ్ళు పడ్డనేరారు. ఆ విశాదాన్ని వెంట బెట్టుకుపోతే తమకు ఆకలిచావు తప్పదని దొంగలకు తోచిపోయింది.

వెంకికి కూడా ఆకలి దహించుకు పోతున్నది. అందుచేత ఆది ఈరి బయట ఉన్న ఒక పొలానికి వెళ్ళి, అక్కడ చిల గడ దుంపలు వీటి అవురావురని తినసాగింది. పొలంలోనే గుడిసె వేసుకుని ఉన్న పొలందారు ఒక రాత్రివేళ బయటికి వచ్చి, చిలగడదుంపలు వీక్కు తింటున్న వెంకిని చూసి, దయ్యమనుకుని, అప్పుటికప్పుడే భూతవైద్యుడి నంబికి పరిగెత్తాడు.

భూతవైద్యుడు నిద్రలేచి పై వంచె వేసుకుని, పొలందారు వెంట బయలు దేరాడు. పొలంలోకి రావాలంటే దారిలో రెంపి అడ్డున్నది. భూతవైద్యుడు రెంపిలో దిగి సడపనన్నాడు.

"నేను నిన్ను ఎత్తుకుని రెంపి దాటిస్తా. ఈ దయ్యాన్ని నువ్వు వదలగట్టకపోతే నాకే నేను ముచ్చెత్తుకోవాలిందే!" అంటూ పొలం దారు భూతవైద్యుణ్ణి చీపున ఎత్తుకుని రెంపిలోకి దిగి సడపనాగాడు.

పొలంలో నుంచి వెంకి వాళ్ళను చూసి దొంగలనుకున్నది. వాళ్ళు గొర్రెను సంపాదించు కొస్తున్నారనుకుని, "బాగా కొవ్విసదేనా?" అని గట్టిగా అడిగింది.

పొలందారు రక్తం గడ్డకట్టుకు పోయింది. "కొవ్వింద కాదే నువ్వే చూసుకో, మాతల్లీ!" అంటూ వాడు భూతవైద్యుణ్ణి రెంపిలోకి తోసేసి, కాలిసత్తుప కొట్టి పారిపోయాడు.

ఆ రాత్రి జరిగిన సమాచారం కూడా రైతుకు తెలిసింది. అతనికి వెంకిని చూసి జాలి వేసింది. అందుచేత అతను దాని కొనం ఆంతటా వెతికి, చక్కగా స్నానం చేయించి, పురోహితుణ్ణి పిలిపించి, తానే పెళ్ళి చేసేసుకుని, ముఖంగా ఉన్నాడు.

పుత్తుడి కర్తవ్యం

ఒకసారి పాపన్న తన యింటికి సున్నం కొట్టించటానికి పాత సామానులన్ని వర్ష తుండగా, ఒక పెట్టె అడుగున ఒక కాగితం మడత కనబడింది. దాన్ని విప్పి చూస్తే, ఇలా రాసి ఉన్నది: "గుర్రంపల్లి వెంకట సుబ్బయ్యకు నేను ఇవ్వవలసిన నా ప్రాణం వెల నూరురూపాయలూ, నా చికిత్సకు గాను మందు మాకుల కింద ఇవ్వవలసినది పదిహేను రూపాయలూ, వెరగి నూట పది హేను రూపాయలు."

ఆ కాగితంలోని దస్తూరి పాపన్న తండ్రి అయిన సోమయ్యది. తన తండ్రి ఎవరో వెంకటసుబ్బయ్య అనే గుర్రంపల్లి కాష రస్టుడికి నూట పదిహేను రూపాయలు బాకీ వడ్డాడన్నంతవరకే పాపన్నకు అర్థమయింది గాని, ఆ బాకీ కాలాకు వివరాలు ఏమీ అర్థం కాలేదు. అందుచేత అతను ఆ కాగితంలో రాసి ఉన్నమాటలు తన తల్లికి

వినిపించి, "ఈ వెంకటసుబ్బయ్య ఎవరో, ఈ బాకీ ఏ బాపతో నీకేమైనా తెలుసునా, అమ్మా?" అని అడిగాడు.

తల్లి కాసేపు అలోచించి, "అది కొంచెం కొంచెం జ్ఞాపకం వస్తున్నదిరా. అయితే ఆ బాకీ తీరనే లేదన్నమాట! నాకేం తెలుస్తుంది? నాతో ఏమీ చెప్పేవారూ చేసే వారూ కారాదు. ఎప్పుడో ముప్పై ఏళ్ళ క్రితం, నువ్వు మూడేళ్ళ వాడవుగా ఉన్నప్పుటి సంగతి," అంటూ ఈ దిగువ సంఘటన గురించి చెప్పింది.

పాపన్న తండ్రి సోమయ్య చాలా బీదగా జీవితం గడిపాడు. కొద్దిపాటి పొలం ఉండేది. అందుచేత ఎక్కడన్నా భోజనమూ, దక్షిణ డబ్బులూ దొరుకుతాయంటే, సోమయ్య ఎంతదూరమైనా వెళ్ళేవాడు.

అలాగే ఒకసారి సోమయ్య, రాజధానిలో ఒక రాజోద్యోగి ఇంట పెళ్ళి అయితే

పడి పోయాడు. తరవాత దొంగ ఆ ఇద్దరిని చెరొక చెట్టుకూ కట్టి, ఇద్దరి దగ్గర ఉన్న డబ్బూ లాగేసుకుని, "మీలో ఎవడు వెళ్ళి వందరూపాయలు తెచ్చి ఇచ్చినా రెండోవాణ్ణి కూడా నిడిచి పెడతాను. చెప్పండి. ఎవరు వెళ్ళి డబ్బు తెస్తారు? డబ్బు తేబోయిన వాడు తెల్లారేలోగా డబ్బు తేకపోయినా, వెంటి ఎవరినన్నా తోడు తెచ్చినా, అక్కడ ఉండేవాణ్ణి పొడిచి చంపిస్తాను," అన్నాడు.

ఇద్దరు మనుషులు కలిసి దొరికారు గనక దొంగ ఈ ఎత్తు వేళాడు, అదే ఒంటరి ప్రయాణికుడై ఉంటే దగ్గర ఉన్నది కాజేసి, దొంగ తృప్తిపడేవాడే. కాని ఇద్దరుగా దొరికారు గనక వాడి ఎత్తు పొరింది. ఎవరే ఒకరు వెళ్ళి, నూరురూపాయలూ తెచ్చి, ఆ దొంగ మొహాన కొట్టి రెండోవాణ్ణి విడిపించాలి. సోమయ్య ఉండే గ్రామం చాలా దూరం. అక్కడికి వెళ్ళడానికే ఒక రోజు పట్టుతుంది. తెల్లవారేలోపుగా తిరిగి రావటం అసంభవం. ఒకవేళ తిరిగి వచ్చినా సోమయ్య ఇంట చిల్లి గవ్వలేదు; నూరు రూపాయలు ఎలా తెస్తాడు?

"మా గ్రామం దగ్గరలోనే ఉన్నది. నన్ను వదిలిపెట్టు. నేను డబ్బు పట్టుకొస్తాను," అన్నాడు వెంకటసుబ్బయ్య దొంగతో.

వెళ్ళాడు. అక్కడ భోజనం చేసి, దుశిఖ పుచ్చుకుని తిరిగి వచ్చేటప్పు డాయనకు వెంకటసుబ్బయ్య అనే ఆయన తోడుదొరికారు. ఆ వెంకటసుబ్బయ్యది గుర్రంపల్లి అనే గ్రామం. ఆయన కూడా పెళ్ళికి వచ్చినవాడే. ఇద్దరిదీ ఒకేదారి గనక, కబుర్లు చెప్పకుంటూ, ప్రయాణం చేశారు.

వాళ్ళు గుర్రంపల్లిని చేర వస్తుండగానే బాగా చీకటి పడింది. అసమయంలో ఏ చెట్టు చాటునుంచో ఒక దొంగ వాళ్ళ ముందుకు వచ్చి, చేతికర్రతో ఇద్దరి కాళ్ళ మీదా బలంగా కొట్టాడు. అయితే దెబ్బ సోమయ్యకే బలంగా తగిలింది. ఆయన

దొంగ వెంకటసుబ్బయ్య కట్టు విప్పి, వెళ్ళి పోనిచ్చాడు. అలా దొంగబారి నుంచి తప్పించుకుని బయటపడిన వెంకటసుబ్బయ్య తనను విడిపించడానికి నూరు రూపాయలతో తిరిగి వస్తాడని సోమయ్య కలలో కూడా అనుకోలేదు. అతనన్నా తప్పించుకు పోయాడు గదా అని సంతోషిస్తూ, తెల్లవారే లోపల తన చావు ఖాయం చేసుకున్నాడు సోమయ్య. ఆయనకు దైవ ధ్యానం చేస్తూ చావుకోసం ఎదురు చూడటం తప్ప ఇంకేమీ మిగలలేదు.

కాని తెల్లవారక ముందే వెంకటసుబ్బయ్య తిరిగి వచ్చాడు; "ఇదుగోనయ్యా, నూరు రూపాయలు! ఆయనను వదిలిపెట్టి డబ్బు తీసుకో!" అన్నాడు. దొంగవాడు డబ్బు తీసుకుని ఎటో మాయమయ్యాడు.

దారిలో కలిసిన స్నేహిన్ని పాటించి, నూరురూపాయలూ తెచ్చి దొంగకు సమర్పించి, తన ప్రాణం కాపాడిన ఆ వెంకటసుబ్బయ్యకు తన కృతజ్ఞత ఎలా తెలిపాలో సోమయ్యకు తెలియలేదు. అంతటితో ఆగక, వెంకటసుబ్బయ్య సోమయ్య బరువంతా తన మీద వేసుకుని, నడిపించుకుంటూ తన ఇంటికి తీసుకుపోయి, నాలుగు రోజులపాటు తన ఇంటనే ఉంచుకుని,

ఆయనకు చికిత్స చేయించి, దెబ్బతిన్న కాళ్ళు నయం చేయించాడు.

చిత్ర మేమిటంటే, వెంకటసుబ్బయ్యదీ వీధనంసారమే. అతను నూరురూపాయలూ ఆ రాత్రికి రాత్రి ఎలా పుట్టించాడో సోమయ్యకు అర్థం కాలేదు. ఆ నూరు రూపాయలూ, తన చికిత్సకయిన ఖర్చు వదిలేసు రూపాయలూ వెంకటసుబ్బయ్యకు ఎలా తిరిగి ఇవ్వాలో కూడా సోమయ్య ఊహించలేక పోయాడు. ఆయన తన గ్రామానికి బయలుదేరుతూ, సాధ్యమైనంత త్వరలో నూటపదిహేను రూపాయల బాకీ తీర్చేస్తానని మాట ఇచ్చి,

వెంకటసుబ్బయ్య దగ్గర సెలవు తీసుకున్నాడు. సోమయ్య ఇంటికి వచ్చి జరిగిన దంతా తన భార్యకు చెప్పాడు. తాను వెంకటసుబ్బయ్య ఇంట తన చెంబు మరచి వచ్చిన సంగతి భార్య అడిగిన దాకా సోమయ్యకు గుర్తు రాలేదు.

ఈ సంఘటన జరిగిన తరువాత సోమయ్య రెండేళ్ళు మాత్రమే జీవించాడు. ఆ వెంకటసుబ్బయ్య బాకీ తీరిందో లేదో పాపన్న తల్లి ఎరగదు. సోమయ్య ఇంటి పట్టున ఉండిన మనిషి కాదు. అస్తమానమూ ఎటో వెళ్ళేవాడు. ఇల్లు దాటి వెళితే నాలుగు రోజుల దాకా తిరిగి ఇంటి ముఖం

చూసేవాడు కాదు. అదిగాక, ఆ రోజుల్లో మగవాళ్ళు డబ్బు గురించిన విషయాలు అడవాళ్ళతో చర్చించేవాళ్ళు కారు. అఖిరి సారి జబ్బుపడినప్పుడు కూడా సోమయ్యకు నేరు వడిపోయింది. అందుచేత భార్యతో ఆయన ఏమీ చెప్పే అవకాశం లేక పోయింది.

ఈ సంగతులన్నీ విని పాపన్న చాలా బాధపడ్డాడు. తన తండ్రి రుణం ఇంత కాలంగా తీరకుండా ఉన్నదా? తండ్రి రుణాలు తీర్చటం పుక్కుడి కర్తవ్యం. తన తండ్రి రుణం తాను తీరిస్తేనే గాని ఆయనకు ఆత్మకాంతి ఉండదు.

పాపన్న లెక్కకట్టాడు. తన తండ్రి ఇవ్వవలసిన బాకీ వడ్డీతో సహా అయిదు వందలు దాటుతుంది. అందుచేత పాపన్న వెంటనే కొంత పొలం అమ్మి, డబ్బు చేత పట్టుకుని, దారి వెతుక్కుంటూ గుర్రంపల్లి చేరుకున్నాడు. అది పెద్దగ్రామమే. అక్కడ పాపన్న వెంకటసుబ్బయ్య గురించి అడిగితే, ఒక మనిషి, "వెంకటసుబ్బయ్యగారంటే గ్రామాధికారిగా ఉండినాయన కాదుటండీ? ఆయన ఇప్పుడున్నట్టు లేదే!" అన్నాడు.

పాపన్న గ్రామాధికారి ఇల్లు వెతుక్కుంటూ వెళ్ళాడు. ప్రస్తుతం శీనయ్య అనేవాడు గ్రామాధికారిగా ఉంటున్నాడు.

అతను పాపన్న పేరు అదివరకే విని ఉండటం చేత, మర్యాద చేసి, పాపన్న వచ్చిన వని అడిగాడు.

పాపన్న తన తండ్రి రుణం గురించి, వెంటటనుబ్బయ్య గురించి చెప్పి, "మా తండ్రిగారు మీ తండ్రిగారికి 115 రూపాయలు బాకీ ఉన్నట్టు నాకింత కాలమూ తెలియనే తెలియదు. గడిచిన ముప్పై ఏళ్ళ చిల్లరకూ వడ్డీకట్టి పైకం తెచ్చాను. పుచ్చుకోండి," అన్నాడు.

శీనయ్య డబ్బు తీసుకోవటానికి వెనకాడుతూ, "పద్దు లెండి. మీ నాన్నగారికి మా నాన్నగా రిచ్చినది అప్పుగా భావించనవసరం లేదు. మీ తండ్రిగారి ప్రాణాన్ని కాపాడటమే ఒక గొప్ప సంగతి. కాని మీ పుత్రధర్మం మటుకు ఎంతో మెచ్చుకోతగ్గది," అన్నాడు.

"మీ తండ్రిగారు ఏమనుకుని సహాయ పడ్డారో తెలియదుగాని, మా తండ్రిగారు మాత్రం దాన్ని రుణంగానే భావించారు. ఆ సంగతి తెలిసేకద నేనీ డబ్బు తెచ్చాను," అన్నాడు పాపన్న.

శీనయ్య, బలవంతం మీద పాపన్న యిచ్చిన డబ్బు తీసుకుంటూ, "నరే, మీరంతగా కాదు, కూడదంటున్నారు గనక

ఈ డబ్బు తీసుకుని ఏ ధర్మకార్యాని కైనా వినియోగిస్తాను," అని, డబ్బుకు రశీదు ఇచ్చేశాడు.

పాపన్న శీనయ్య వద్ద శలవు పుచ్చుకుంటూ, "అన్నట్టు, మా తండ్రిగారు మీ ఇంటి ఒక చెంబు వదిలి పెట్టారట. అది ఉన్నదేమో చెప్పగలరా?" అన్నాడు.

శీనయ్య అశ్చర్యపోయి, "చెంబో! పాత సామానులో చూసి చెబుతాను, ఉండండి," అని లోపలికి పోయి, బాగా కిలుమెక్కి ఉన్న చిన్న రాగిచెంబొకటి తెచ్చి, "ఇదే నండి మీ తండ్రిగారి చెంబూ," అంటూ పాపన్న కిచ్చాడు.

అని ఏడుస్తున్నారు. సన్యాసి వాళ్ళ మొర వినిపించుకున్నట్టు కనబడలేదు.

పాపన్న అక్కడ ఆగి, వాళ్ళను ప్రశ్నించి, వాళ్ళ గొడవంతా తెలుసుకున్నాడు. ఇంతకూ ఈ ముసలిసన్యాసి తన తండ్రిని ఆనాడు కాపాడిన వెంకటసుబ్బయ్య! ముప్పైఏళ్ళ క్రితం కుగ్రామంగా ఉండిన గుర్రంపల్లికి ఈ య నే గ్రామాధికారి, కరణమూ, అన్నీనూ. వాళ్ళది నిజంగా బీదకుటుంబమే. దివాణానికి కట్టవలసిన రిస్తీ పైకం వంద రూపాయలు ఇంట్లో ఉంటే అది తీసుకు పోయి దొంగ కిచ్చి, సోమయ్య ప్రాణం దక్కించాడు. కాని ఆ డబ్బు మళ్ళీ పూడ్చటం ఆయనతరం కాలేదు. సోమయ్య అయినా ఆ డబ్బు పుట్టించి ఆయనకు ఇవ్వలేక పోయాడు.

రిస్తీ కట్టవలసిన రోజు దగ్గర పడుతున్న కొద్దీ వెంకటసుబ్బయ్య ఈళ్ళో అందరినీ అప్పు అడగసాగాడు. కీనయ్య తండ్రికి వెంకటసుబ్బయ్య అంటే పడదు. వెంకట సుబ్బయ్య పరిస్థితి ఊహించి, ఆ దుర్మార్గుడు, వెంకటసుబ్బయ్య రిస్తీ సొమ్ము అపహరించాడని దివాణానికి కబురు చేశాడు. అధికార్లు వచ్చి వెంకటసుబ్బయ్యను విచారణ జరిపారు. దివాణానికి కట్టవలసిన

పాపన్న దాన్ని భక్తితో స్వీకరించి తన ఊరికి తిరుగు ప్రయాణమయ్యాడు. అతను ఊరుదాటి అడవి మార్గాన కొంతదూరం నడిచేసరికి ఒక చెట్టుకింద ముసలిసన్యాసి కూర్చుని కనిపించాడు. ఈ సన్యాసిని పాపన్న వచ్చేటప్పుడు కూడా చూశాడు. అయితే, ఇప్పుడా సన్యాసి ముందు ఇద్దరు పిల్లలూ, ఒక ఈడు వచ్చినవాడూ చింకి పాతలు కట్టుకుని నిలబడి ఉన్నారు. పెద్ద వాడు ఏడుపు గొంతుతో, "ఒక్కసారి ఇంటికి వచ్చి అమ్మను చూడు, నాన్నా," అని బతిమాలు తున్నాడు. వాడి వెంట ఉన్న చిన్న పిల్లలు, "ఇంటికిరా, తాతా,"

సాము టెంగ కిచ్చానని చెప్పటం వెంకట సుబ్బయ్యకు సాధ్యం కాలేదు. అధికార్లు అతన్ని ఉచ్చెగం నుంచి తొలగించి, అతని అన్ని ఇస్తు చేసి, అతన్ని గ్రామం నుంచి నహస్కరించారు. కిన్నయ్య తండ్రి గ్రామాధికారి అయ్యాడు.

మరిగి సదానికి వెంకటసుబ్బయ్య వైరాగ్యం చెంది, ఆడవిలో ఆశ్రమం వేసుకుని, సన్యాసిజీవితం గడపసాగాడు.

ఇప్పుడు వెంకటసుబ్బయ్య భార్య మంచంపట్టి, ఇవాళో రేపో అన్న స్థితిలో ఉండి, భర్తను ఒకసారి చూడాలని తపించి పోతున్నది. అందుకే కొడుకూ, మనమలూ వచ్చి, వెంకటసుబ్బయ్యను ఇంటికి రమ్మని ప్రార్థింపడుతున్నారు.

అంతా విని పాపన్న నిర్ఘాంతపోయాడు.

"మా నాన్న మీ ఇంట చెంబు ఒకటి పదిలిపెట్టాడా?" అని అతను వాళ్ళను అడిగాడు.

"అవునండీ, చెంబు మా ఇంట ఉన్నది. మా కష్టాలన్నిటికీ మూలకారకుడైన ఆ పెద్ద మనిషి చెంబును మరపపచ్చునా? ఆ చెంబే తీసుకుని వారింటకే కిచ్చానికి వెళ్ళమని మా అమ్మ ఎన్ని సార్లు అన్నది. కాళ్ళూ చేతులూ పదిపోయాక అలాగే వెళతానని

అవిడకు సమాధానం చెప్పాను," అన్నాడు వెంకటసుబ్బయ్య కొడుకు.

పాపన్న తన సంగతంతా వాళ్ళకు చెప్పాడు. అతను సన్యాసితో, "అయ్యా, మీరు సన్యాసిగానే ఉండి పోతారో, తిరిగి గృహస్థు అవుతారో అది. మీ ఇష్టం. కాని నేనుమటుకు మీ అబ్బాయిని తిరిగి గ్రామాధికారి చేస్తే తప్ప నా తండ్రి అత్తకు శాంతి ఉండదు," అన్నాడు.

అతను వెంకటసుబ్బయ్య కొడుకునూ, మనమలనూ వెంటబెట్టుకుని, వారుంటున్న గుడిసెకు వెళ్ళాడు. వెంకటసుబ్బయ్య భార్య పాపన్న చెప్పినదంతా విని చాలా

ఉత్సాహం తెచ్చుకుని, తన జబ్బు సగం నయమైనట్టే తలపోసింది. అక్కడ పాపన్న తన తండ్రి చెంబు తీసుకుని వెంకట సుబ్బయ్య కొడుకును వెంట పెట్టుకుని శినయ్య ఇంటికి వెళ్ళాడు.

శినయ్య వదిమందితో కూర్చుని ఏవో వ్యవహారాలు మాట్లాడుతున్నాడు. పాపన్న అతన్ని చూసి, "శినయ్యగారూ, నేను పొర పాటు పడితే మీరు నన్ను సరిదిద్దలేదు. వెంకటసుబ్బయ్యగారు మీ తండ్రిగారు కాదు. మా తండ్రి రుణపడింది మీ తండ్రి గారికి కాదు. మీరిచ్చిన చెంబు మా తండ్రిది కాదు. ఇదుగో మా తండ్రిగారి చెంబు. దీనిమీద 'సామయ్య' అని మా తండ్రిగారి పేరు కూడా ఉన్నది. ఈ అబ్బాయి వెంకట సుబ్బయ్యగారి అబ్బాయి. నేను మీ కిచ్చిన డబ్బు ఈ అబ్బాయికి చేరాలి. అందుచేత ఆ డబ్బు నాకు తిరిగి ఇచ్చేయ్యండి. ఇదుగో మీరిచ్చిన రకీదు," అన్నాడు.

శినయ్య వెలాతెలా పోయాడు. "ఏమిటి? ఏమిటి?" అని అందరూ అడిగారు. శినయ్య ఏమని చెబుతాడు? మారు మాటాడకుండా పాపన్న డబ్బు పాపన్న కిచ్చేవాడు.

పాపన్న ఆ డబ్బు తెచ్చి వెంకట సుబ్బయ్య భార్యదగ్గిరపెట్టి, "ఇది మీదజేప్పి. జబ్బుకు మంచి వైద్యం చేయించుకోండి. అవసరమైన ఖర్చులన్నీ ధారాళంగా చేసుకోండి. నేను మళ్ళీ వస్తాను," అని చెప్పి, బయలుదేరి దివాణానికి వెళ్ళాడు.

వెంకటసుబ్బయ్య సంగతంతా పాపన్న చెప్పిన మీదట అధికార్లు పాతరిక్కార్లులన్నీ తిరగదోడి, ముప్పైఏళ్ళ తరవాత మళ్ళీ వెంకటసుబ్బయ్య కుటుంబానికి గ్రామాధికారం ఇప్పించారు. వెంకటసుబ్బయ్య కొడుకు గ్రామాధికారి కాబోతున్నాడని ముందుగానే పసి కట్టి శినయ్య తన వదలికి రాజీనామా పెట్టేసి, ఏ చారణనుంచి తప్పించుకున్నాడు.

మనుష్యత్వం

ఒక ఊళ్ళో ఒక గొర్రెలకాపరి ఉండేవాడు. వాడొకరోజు సంతకు వెళ్ళవలసి వచ్చింది. తన మందను చూస్తూ ఉండ మనటానికి వాడి కెవరూ దగ్గిరవాళ్ళు గాని, అరుగు పొరుగువాళ్ళు గాని లేరు. అందుచేత వాడు దేవుడి పైన భారంవేసి, బీడులో మేస్తున్న మందను వదిలి సంతకు బయలుదేరాడు.

గొర్రెలకాపరి కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి, సంత నుంచి తిరిగి వస్తూ ఎరిగిన వాడొకడు కనబడి, "ఎక్కడికి బయలుదేరావు, అన్నా?" అని అడిగాడు.

"సంతలో వుంది. తప్పని సరి అయి పోతున్నా," అన్నాడు గొర్రెలకాపరి.

"మరి మంద నెవరు చూస్తున్నారు?" అన్నాడు ఎరిగున్నవాడు.

"ఎవరున్నారు చూడటానికి? దేవుడే చూస్తాడు," అంటూ గొర్రెలకాపరి గబాగబా ముందుకు సాగాడు.

"దేవుడేం చూస్తున్నాడో నేను చూస్తాను," అనుకుని రెండోవాడు గొర్రెల మందను సమీపించి, బాగా కొవ్వైన గొర్రెలను అరవై అయిదింటిని ఏరుకుని, వాటిని తన ఊరు తోలుకుపోయాడు.

గొర్రెలకాపరి సంతకు పోయి, అక్కడ తన పని చూసుకుని, తిరిగి వచ్చే సరికి మందలో పాతిక గొర్రెలు తరుగై సట్టు తెలిసింది. వాడు దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి, "గొర్రెలను కాసే పని దేవుడి మీద వేసి లాభంలేదు," అనుకున్నాడు.

ఇలా అనుకుని వాడు తన గొర్రెలను కాయటానికి రెండు కుక్కలను కొన్నాడు. ఆ కుక్కలను అమ్మినవాడు ఆ కుక్కలకు రోజూ రెండేసి వలాల మాంసం వెయ్యి మన్నాడు. అందుకని గొర్రెలకాపరి తన కుక్కలకు రోజూ రెండేసి ఎలుకలను వేస్తూ వచ్చాడు.

కుక్కలను పెట్టినా కూడా మంద నష్ట పడుతూనే వచ్చింది. ఆ ప్రాంతాల తోడేళ్ళు జాప్తి. అవి ప్రతి రాత్రి మందలోకి తొరబడి ఒకటో, రెండో గొర్రెలను లాక్కు పోతూం దేవి. మర్నాడుదయం గొర్రెలను ఎంచు కుంటే నష్టం బయట పడేది. తోడేళ్ళు రావటం కుక్కలు చూసేవి గాని, ఏమీ చేసేవి కావు. తోడేళ్ళు గొర్రెలను ఈడ్చుకు పోతూంటే చూస్తూ ఉండి పోయేవి. తోడేళ్ళు చంపి తినగా మిగిలిన గొర్రెలమాంసాన్ని కుక్కలు అవురావురని తినేసేవి.

ఇలా ప్రతి రోజూ జరుగుతున్నది. మంద నానాటికీ పలచనవుతున్నది. ఏం చెయ్య

టానికి పాలుబోక గొర్రెలకాపరి హతాశు డయ్యాడు. "ఈ విధంగా సాగిపోతే నంకు రాత్రికి ఒక్క గొర్రె మిగలదు," అను కున్నాడు వాడు. వాడు అనహయదై, కంట కన్నీరు కార్చ సాగాడు.

అంతలో ఒక గడ్డం తాత అటుగా వెళుతూ గొర్రెలకాపరిని చూసి ఆగి, "ఎందు కురా, వెర్రి నాగన్నా, కంట తడి పెడు తున్నావు? ఏం కష్టం వచ్చి వడింది?" అని అడిగాడు.

"ఏడవ కేం జెయ్యను? దేవుడి మీద భారం వేసి నంత కెళ్ళిన రోజున పాతిక గొర్రెలు మాయమయ్యాయి. మందను కని

పెట్టి ఉంటాయిగదా అని రెండు కావలా కుక్కల్ని కొంటే, అవి ఉండి, లెకా ఒకటి గానే ఉంది. ప్రతి రోజూ తోడేళ్ళు వచ్చి, ఒకటి రెండు గొర్రెల్ని కాజేసుకు పోతునే ఉన్నాయి. ఇంత జరుగుతుంటే, దరి ద్రవు కుక్కలు మొరగనన్నా మొరగవు!" అన్నాడు గొర్రెలకాపరి.

"కుక్కల కేం అహరం పెడుతున్నావు?" అన్నాడు గద్దంకాక.

"రెండేసి వలాలు మాంసం పెడుతున్నాను. అంటే రెంటికి ఐరో ఎలుకా వేస్తున్నాను. ఆ వెధవకుక్కలకి అది చాలదాసిం?" అన్నాడు గొర్రెలకాపరి.

"ఇంకేం? అందుకే నీ గతి ఇందాకా వచ్చింది. అదపా దడపా ఓ గొర్రెను కొస్తూంటావు గద. దాని మాంసం కుక్కలకు తిన్నంత వేస్తూ ఉండు. నీ పని నువు సరిగా చేస్తే కుక్కలు కూడా తమ పని సరిగా చేస్తాయి," అన్నాడు కాక.

అది మొదలు గొర్రెలకాపరి తన కుక్కలకు కడుపు నిండా తిండి పెడుతూ వచ్చాడు. మొదటి రోజు ఒక్క గొర్రె కూడా పోలేదు. రెండో రోజు చీకటి వడేవేళ రెండు తోడేళ్ళు మంద కేసి వచ్చాయి.

"పదండి, పదండి! మా యజమాని మాకు కడుపు నిండా తిండి పెడుతున్నాడు. మీ ఎంగిలి మా కక్కల్లేదు," అని ఒక కుక్క మొరిగింది.

"వెళ్ళకండి, అన్నల్లారా! వచ్చి, మీ కడుపు నిండుకుని, మాక్కూడా ఇంత పెట్టండి," అని రెండో కుక్క మొరిగింది.

తోడేళ్ళు రెండో కుక్క మాటలై నమ్మాయి, ఎందుకంటే కుక్క లెన్నడూ తమకు ఎదురు చెప్పిన పాపాన పోలేదు. ఆ ధైర్యంతో అవి మందలో ప్రవేశించాయి.

మరుక్షణమే కావలా కుక్కలు రెండూ భయంకరంగా అరుస్తూ వాటి పైన పడి, వాటిని చిల్చి చంపేశాయి.

పాతాళనాగు

శోనా నదీ తీరాన ఉండే ఒక గొడ నగరానికి మహిషాలుడు రాజుగా ఉండేవాడు. యువరాజుగా ఉండే కాలంలో అతను తన భార్యతో సహా నదీ తీరానికి వెళ్ళినప్పుడు నదిలో చేపలు పట్టుతున్న కొందరు బెస్తలు అతనికి ఒక బుట్టలో మూడు పెద్ద చేపలను పెట్టి బహుమానంగా ఇచ్చారు. వాటిని వాళ్ళు రాజభవనానికి చేర్చుతామన్నారు గాని, మహిషాలుడు తానే పట్టుకు పోతానని చెప్పి, చేపలబుట్టను తీసుకున్నాడు.

తరవాత అతను తన భార్యతో సహా కొండను చుట్టి నగరానికి వస్తూ, కొండ ఏటవాలులో ఒక పెద్ద బండరాతిపైన కూర్చొని, తనకు బెస్తలు బహుకరించిన చేపలను పరీక్షించసాగాడు. అవి నదిలో సాధారణంగా దొరికే చేపల కన్న పెద్దవి, మేలు జాతివి. మహిషాలుడి భార్య చేపలను

ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ, "ఆ పురుగేమిటి?" అన్నది కొంచెం భయపడుతూ.

బుట్టలో మూడు చేపలు గాక ఒక పురుగు కూడా ఉన్నది. అది నల్లగానూ, వికారంగానూ ఉండి, అయిదారంగుళాల నిడివి ఉన్నది. దాని కళ్ళు తిక్తంగా ఉన్నాయి. తోక మెలికలు తిరిగి పోతున్నది.

"ఛీ, అదేదో విషపు పురుగు. అవతలి పారెయ్యండి," అన్నది మహిషాలుడి భార్య.

మహిషాలు డా పురుగును తోకపట్టి ఎత్తి, సమీపంలోనే ఉన్న పాడు బావిలో పడేశాడు. కొద్దిసేపటి తరవాత భార్యాభర్తలు ఇంటికి వెళ్ళిపోయారు.

అది జరిగిన కొంతకాలానికే మగధ రాజ్యానికి, అంగరాజ్యానికి మధ్య యుద్ధం జరిగింది. మహిషాలుడు తన తండ్రి వెంట మగధ తరపున యుద్ధానికి వెళ్ళాడు. యుద్ధంలో మగధకు విజయం లభించింది

గాని, మహిపాలుడి తండ్రి మరణించాడు. మహిపాలుడు తన నగరానికి తిరిగి వస్తూ తన రాజ్యంలో కళాకాంతులు లేక పోవటం గమనించాడు. నగరం వెలపల పొలాలు పొడై ఉన్నాయి. కొన్ని వల్లెలు పూర్తిగా కాలిపోయి ఉన్నాయి.

మహిపాలుడు ఇంటికి చేరుతూనే, "ఈ ప్రాంతాలకేదో పీడ పట్టినట్టున్నదేమిటి?" అని అడిగాడు.

"అవును. పీడే పట్టింది. ఆ పీడను మీరే పెంచి పెద్ద చేశారు. ఆ రోజు మీరు పాడు బావిలో వేసిన పురుగు ఒక పాతాళ నాగు. మామూలు పాము పిల్ల అయితే మనం పోల్చుకోగలిగి ఉండుము. ఆ పాతాళ నాగు అంత చిన్న పిల్లగా బెస్తవాళ్ళ బుట్టల్లోకి ఎలా వచ్చిందో తెలిదు. అది బావిలో పెరిగి పెద్దదయింది. ఇప్పుడది ఇరవైబారల పాము. ఆకలివేస్తే దానినేటినుంచి మంటలు పస్తాయి. అది ఆహారం కోసం ఎంతమేర తిరిగితే అంతమేరా చెట్లూ, చేమలూ మాడి పోతాయి. చివరకు రాళ్ళలాటివి కూడా కమిరి పోతాయి. ఈ పాతాళనాగు మేనుమలనూ, జంతువులనూ మింగటం లేదు. అంతవరకు మేలే. అది పాలు తాగు తుందని మన ప్రజలు కనిపెట్టి రోజూ

నాలుగు గంగాళాల పాలు తీసుకుపోయి కొండ కింద ఉంచుతున్నారు. అది ప్రతి ఉదయమూ వచ్చి ఆ పాలు తాగి, నదికి తిరిగి వెళ్ళి, నది మధ్యగా ఉండే రాతికి చుట్టుకుని పడుకుంటుంది. పాతాళలోకానికి తిరిగి పోయేమార్గం దానికి తెలిదు లాగుంది," అన్నది మహిపాలుడి భార్య.

"పాతాళనాగులు వేలకొద్దీ సంవత్సరాలు బతుకుతాయంటారు. ఈ నాగును చంపకపోతే ప్రమాదమే. ఈ పాముకే రోజూ నాలుగేసి గంగాళాల పాలు పోసి, మన ప్రజలు ఏం తాగుతారు? పిల్లలకేం పోస్తారు?" అన్నాడు మహిపాలుడు.

"జనం అల్లాడి పోతున్నారు. ఒక్కరోజు నాకు కావలసినన్ని పాలుండవు. ఆ రోజు ఆకలి తీరక అది తన యిష్టం వచ్చిన చోటి కల్లా పోతుంది. దారిలో ఏది ఉంటే అదంతా దాని నేటి మంటలకు అహుతి అయి పోతుంది. ఈ నాగుతో చాలా బాధగా ఉన్నది," అన్నది మహిపాలుడి భార్య.

"దీన్ని నేను ఎలాగైనా చంపి తీరు తాను," అంటూ అతను నది ఒడ్డుకు వెళ్ళి, నీటి మధ్యగా పొడుచుకు వచ్చే గండశిలను తొమ్మిదిసార్లు చుట్టి, నిగనిగలాడుతూ మెరుస్తున్న నల్లటి శరీరం గల నాగును చూశాడు. అక్కడినుంచి తిరిగి వస్తూ, ప్రతి

రోజూ అది పాలు తాగే తొట్టిని కొండ నుండ మలుపులో చూశాడు.

మర్నాడు ఉదయం మహిపాలుడు తన పెద్దబిడ్డాన్ని తీసుకుని పాతాళనాగు పాలు తాగే చోటికి వెళ్ళాడు. అది తొట్టిలోకి తల లోతుగా దూర్చి పాలు తాగేస్తున్నది. దాని మిగతా శరీరం బయటికి ఉన్నది. అదే మంచి అవకాశమనుకుని, మహిపాలుడు గబగబా దాన్ని సమీపించి, తన చేతగల బద్ధంతో దాని శరీరాన్ని రెండుగా తెగ నరి తాడు. అదెబ్బతో తల గల భాగం కూడా బయట పడి పోయింది. నాగు ఇక చచ్చి పోతుందనుకున్నాడు మహిపాలుడు. దాని శరీరపు బండాలు రెండూ గిజగిజా తన్ను కోవటం అతను చూశాడు. అలా తన్ను కుంటూ అవి ఒకదాన్నొకటి చేరి, తెగిన చోట చిత్రంగా అతుక్కుని, ఏకమయాయి. నాగు ఎప్పటిలాగా అయి పోయి, అతనికేసి తిరిగి, భయంకరంగా అతనివైపు మంటలు చిమ్మ సాగింది. మహిపాలుడు కాలి సత్తువ కొద్దీ పరిగెత్తసాగాడు. కొంతదూరం వెళ్ళి వెనక్కు తిరిగి చూస్తే, నాగు నది కేసి వెళుతూ కనబడింది.

మహిపాలుడు ఇంటికి తిరిగి పోయి జరి గినదంతా తన భార్యకు చెప్పాడు.

"ఈ నాగును కత్తితో చంపటం అసంభవం. దాన్ని నూరు ముక్కలు చేస్తే నూరు తిరిగి అంటుకుంటాయి. ఇంకెలా చంపేటట్టు?" అన్నాడు మహిపాలుడు.

గౌడనగరంలో గొప్ప జ్ఞాని అని పేరు పడిన ఒక వృద్ధుడున్నాడు. ఎటువంటి గడ్డు సమస్య వచ్చినా ఆ వృద్ధుడు ఉపాయాలు చెప్పేవాడు.

మహిపాలుడు తన భార్య సలహా పై ఆ వృద్ధుణ్ణి రాజభవనానికి పిలిపించి, తగిన గౌరవమర్పాదలు చేసి, పాతాళనాగు సమస్య వివరంగా చెప్పాడు.

వృద్ధుడు కాస్తేపు కళుముని అలోచించి, "రాజా, పాతాళనాగును జయించాలంటే దానితో నువ్వు నీటిలోనే పోరాడాలి. మార్గాంతరం లేదు," అన్నాడు.

ఈ సలహా మహిపాలుడికి మరి నిర్దుష్టంగా కనబడింది. నేల మీద చంపటానికి సాధ్యంకాకుండా ఉన్న నాగు నీటిలో తన చేత చస్తుందా? అదీగాక నది బాగా పూటుగా ప్రవహిస్తూ, మంచి ఉరపడి మీద ఉన్నది. ఆ నీటిలో నిలబడటమే కష్టం; నాగుతో యుద్ధం చెయ్యడమెలా?

ఇలాటి ప్రశ్నలకు వృద్ధుడు సమాధానాలివ్వలేదు. "నాకు తేచినది చెప్పాను.

ప్రజలను కాపాడటానికి ఏం చేస్తావో నీ యిష్టం!" అని వృద్ధుడు పెరిచు పుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

ఎంత అసాధ్యమైనా వృద్ధుడు చెప్పినట్టే చెయ్యి నిశ్చయించి మహిపాలుడు, నాగు పాలుతాగటానికి వెళ్ళి సమయానికి అది రోజల్లా శిలను చుట్టుకుని పడుకునే చోటికి వెళ్ళాడు. ఆ శిల ఇంచుమించు నదీ మధ్యంలో ఉన్నది. రాజు నదిలోకి దిగి, బలంగా ఉన్న ప్రవాహానికి అడ్డంగా ఉడుకూ ఎలాగైతేనేం శిలను చేరుకుని, దాని మీదికెక్కి, బద్ధం చేతబట్టి సర్వ సిద్ధంగా నిలబడ్డాడు.

కొంత సేపటికి నాగు పాలుతాగటం ముగించి తన స్వస్థానానికి తిరిగి వచ్చి, తన రాతి మీద ఎవరో నిలబడి ఉండటం చూసింది. అది నీటిలోకి పాకి ఉడుతూ శిలను సమీపించి, అతి వేగంగా శిల చుట్టూ తిరగసాగింది. మహిపాలుడు దాని కేసి దిగ్భ్రాంతుడై చూడసాగాడు. ఎందుకంటే, శిలచుట్టూ పాము శరీరం ఉన్నది. దాని తల ఎక్కడో, తోక ఎక్కడో తెలియ రావటం లేదు. ఇంతలో అతని కాలికేదో చుట్టుకుని, అతన్ని నీటిలోకి బలంగా గుంజ సాగింది. అది నాగు తోక. మహిపాలుడు తన వాడి బుద్ధంతో నాగు తోక భాగాన్ని సరికేశాడు. అది అతని కాలి నుంచి ఊడి నీటిలోపడి ప్రవాహానికి కొట్టుకు పోయింది.

వృద్ధుడి సలహాలో ఉన్న కిటుకేమిటో ఇప్పుడు మహిపాలుడికి అర్థమయింది. అతనికి నాగు భయం పోయింది. అతను రాతి మీది నుంచి నీటి మట్టానికి దిగివచ్చి,

నాగు శరీరాన్ని అందిన చోట నల్లా నారికి బండ బండలు చేశాడు. ఒక్కొక్క బండమూ నీటి వెంబడి కొట్టుకు పోతూంటే అతనికి వరమానందం కలిగింది. ఈ బండలు ఎప్పటికీ కలుసుకోలేవు. నాగు తల భాగం కూడా కొట్టుకు పోవటం కల్లారా చూశాక మహిపాలుడు ఒడ్డుకు ఉడి, అంటికి తిరిగి వెళ్ళి, తన సగరానికి నాగు బాధ వదిలించిన వృద్ధుడికి అంతులేని కానుకలు సమర్పించి సన్మానించాడు.

అయితే ఒక్క విషయం రాజు గ్రహించ లేదు. వృద్ధుడు పాతాళనాగుకు కూడా గొప్ప సహాయం చేశాడు. పాతాళనాగులకు చావులేదు. రాజు సరికిన నాగు బండలు కాలక్రమాన సముద్రాన్ని చేరుకుని అక్కడ ఒకదాన్ని ఒకటి కలుసుకున్నాయి. అక్కడ కొందరు నాగులు ఈ కొత్త నాగును చూసి, తమ వాడేనని గుర్తించి, తమ లోకానికి తీసుకుపోయారు.

కృష్ణావతారం

రానురాను కృష్ణుడు చేసే అగడాలు మితి మీరిపోయి గోపకులను భీభత్సంలో ముంచెత్తాయి. ఏం చెయ్యాలో తోచక వాళ్ళు దిమ్మరపోయి చూస్తూ ఉరుకున్నారు. గోవికలు మాత్రం అలా ఉరుకోలేదు. వారంతా కూడ బలుక్కుని, ఒక జట్టుగా యశోద వద్దకు వెళ్ళి ఆమె పైన విరుచుకు పడ్డారు.

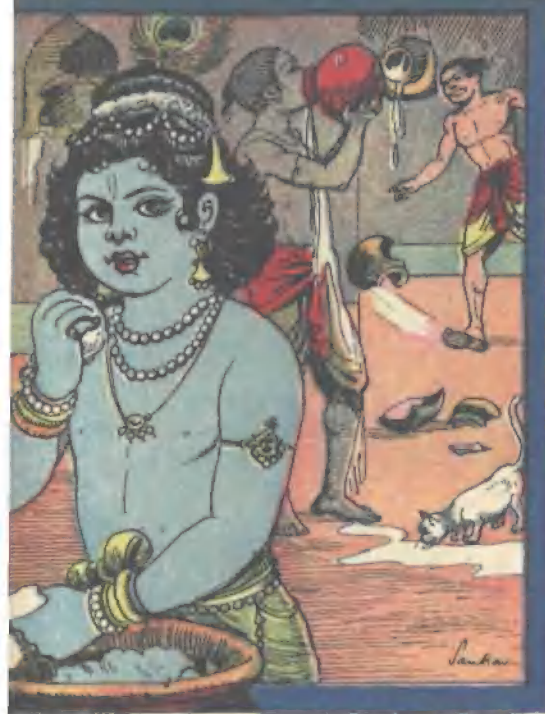
"ఓయమ్మా, నువ్వు కాగా ఒక గారాబు కొడుకును కన్నావు! వాడితో మేము పడే పాట్లు కూడా కాస్త చూడు మరీ! పోనీ చిన్నవాడు గదా అని చూస్తూ ఉరుకున్నందుకు ఇలాగా చేసేది? మీరు గొప్పవాళ్ళయితే అవుదురు గాక! అసలు తప్పుంకా నీదే. నువ్వే వాణ్ణిలా తయారుచేసి

మా మీదికి పంపకం చేశావు. నీ గుండెలో జాలి అనేది ఏకోకానా ఉన్నట్టులేదు. నీ ముద్దులకొడుకు ఏం చేశాడో చెప్తారా విను—" అని ఒకతే అంటుండగా మరొకతే ముందుకువచ్చి—

"ఏం చేశాడా? మా ఇంటో జొరబడి పది కడవల నెయ్యా, పెరుగూ, పాలూ తాగేశాడు! 'కో' అంటూ కడవలన్నీ బోర్లా తోసేసి పారిపోయాడు. మా వంటి పేద వాళ్ళ కింత కన్న ఏం కావాలి? మే మెలా బతికేట్టు?" అన్నది.

అంతలో మరొక గోవిక ముందుకు వచ్చి, "ఓ తల్లీ, నీ కొడుకు రాక్షసుడు! నేను బానల్లోనూ, ఉట్ల మీదా వెన్న పెట్టి ఉంచితే, అంత వెన్నా తిని, బానలు పడ

దేసి, ఉట్టు తెంచాడు. మేము వీడితో ఎలా వేగలి? ఎక్కడికి పోవాలి?" అన్నది.

మరొకతె అమితమైన కోపంతో, చేతులు తిప్పుకుంటూ, నాట్యించేస్తున్న దాని లాగా యశోదను సమీపించి, "వెనకింట్లో ఎన్నో నేతిబాసలున్నాయి. తలుపుకు తాళంపెట్టి ఉంచాను. నీ మాయదారి కొడుకు వచ్చి పడి, తలుపును తాళంతో సహా విరగదన్ని, లోపల జొరబడ్డాడు. నేను హడలిపోయి పారి పోయాను. నెయ్యంతా తాగాడే, ఏం చేశాడే, ఏమో! వెళ్ళి చూద్దానుగదా, ఒక్క బొట్టు నెయ్యి లేదు. దేశం గొడ్డుపోయిందా, తల్లీ? ఈ పాట్లు పడేకన్న ఈ పల్లెకు అగ్గి పెట్టేసి, యశోదకు కృష్ణుడి పైన చాడీలు చెప్పారు.

మా పశువులతో ఇంకో చోటికి పోయి నిశ్చయంగా బతుకుతాం!" అన్నది.

మరొకతె వెనక నుంచి అందర్నీ నెట్టుకుంటూ ముందుకు వచ్చి, "అదంతా ఏం వింటావు? మా యింట జరిగిన ఘోరం విను. నీ రాలుగాయి కొడుకు మా యింట జొరబడి పదికుండల నెయ్యి, పాలూ, పెరుగు ఇల్లంతా ఈ లోతున విదజిమ్మి, బాళీకుండలు చేతులా, కాళ్ళా తన్ని, వంట కుండల్లో ఉన్న అన్నమూ, కూరలూ పాయ సమూ కుర్రకారు చేత తినిపించి, కుండలన్నీ పగలగొట్టి, దూడలను ఆవుల వద్దకు విడిచాడు. ఇంట్లో ఏడిచే బిడ్డకు ఒక్క చుక్క వెన్న గాని, పాలుగాని, పెరుగు గాని లేదు," అన్నది.

మరొకతె ఏడుపు గొంతుతో, "నా మొగుడూ, పిల్లలూ తినాలని మోజాపడితే, పాలూ, పిండి, కలకండా, వెన్నా కలిపి అట్లు వేసి, కుండల దొంతరలో పెట్టాను. నీ కొడుకు వచ్చి కుండలు దించి అన్నీ తినేశాడు. వాడి కడుపులో ఏం భూతాలున్నాయో ఏమో! నిజం చెబితే నా మొగుడు నమ్ముతాడా, తల్లీ?" అన్నది.

ఈ విధంగా ఒకరిని మించి ఒకరు యశోదకు కృష్ణుడి పైన చాడీలు చెప్పారు.

ఒకరింటి బానలో కలిపి పెట్టి ఉంచిన పిండి, పంచదారా తినేశాడు, అంతటితో పోక, కుండల్లో ఉన్న అన్నమంతా తినేశాడు; ఇవి చిన్నపిల్లలు చేసే పనులేనా? మరొకరి అవులనూ, దూడలనూ అడవిలోకి తరిమేశాడు; ఆ సమయానికి యింటి యజమాని, కొడుకులూ ఇంటి లేరు. అన్నీ అమానుషమైన పనులే! అందరూ అన్నీ చెప్పి, అఖరు మాటగా, "మే మెక్కడికన్నా వెళ్ళిపోతాం. నువ్వు, నీ కొడుకూ ఉట్టి కట్టుకు ఊరేగండి!" అని తేల్చి చెప్పారు.

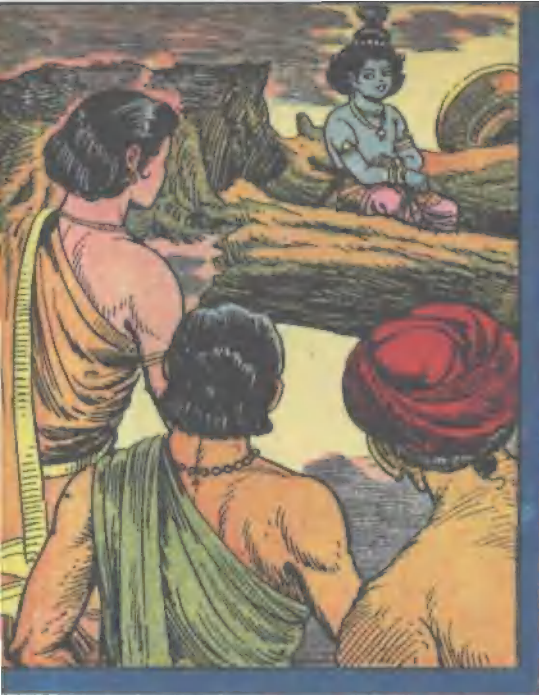
అందరి మాటలూ విని యశోద వ్రతి ఒక్కరినీ ఓదార్చి, "మీకు కలిగిన నష్టమంతా నేను అచ్చుకుంటాను, విచారించకండి. కాని మీరు లేకుండా మా కెలా గడుస్తుంది? బిడ్డ ఇలాంటి రాక్షసపుసులు చేశాడే, లేదో. మీ రేమో చేశాడంటున్నారు. మీ రైనా అబద్ధా లేందుకు చెబుతారు? ఇక చూడండి, పిల్లవాణ్ణి ఎలా అదుపులో వుంచుతానో! మీ రేమాత్రమూ సందేహించక మీ ఇళ్ళకు వెళ్ళిపోండి," అని గోపికలను పంపేసింది.

తరవాత అమె కృష్ణుణ్ణి చేరదీసి, "ఎందుకురా, బాబూ, వాళ్ళ ఇళ్ళకూ, వీళ్ళ ఇళ్ళకూ పోతావు? నీకు వెన్నా,

పాలూ కరువయాయా? నే నిస్తాను, పాలు తాగు. గుక్కెడు తల్లిపాలకు పుట్టెడు ఇతర పాలు సమంకావంటారు. అయినవాళ్ళతో ఇలా పేచీలు తెస్తా వెందుకురా?" అంటూ తన కొడుక్కు పాలిచ్చి, చెక్కులు నొక్కి, తల వాసనచూసి, ముద్దులు పెట్టుకుని, చివరకు, "పొద్దున్నే లేచి నీ అల్లరి పనులు వినటంతోనే సరిపోయింది. ఇంత పనికి మాలినవాడివి, నిన్నే మనాలిరా? విడిచి పెట్టానంటే మళ్ళి పోయి యాగీలు తెస్తావు. దుష్టుణ్ణి దయతలచరాదు," అంటూ కృష్ణుణ్ణి రెక్క పట్టుకుని బండి సమీపానికి తీసుకుపోయి, పెద్ద రోలుకూ, పిల్లవాడి

నడుముకూ పెయ్యతాడు కట్టి, బెత్తం ఒకటి తీసుకుని, "కదిలావా, మొత్తుతాను. ఎలా కడులుతావో నేనూ చూస్తాను," అని తన ఇంటివనులలో నిమగ్నురాలయింది.

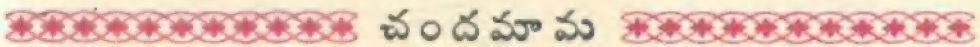
కొంచెం సేపు గడిచింది. కృష్ణుడు తాడు పట్టి రోటిని తన దగ్గరికి ఉడ్చుకున్నాడు. పశువుల ఆవరణ ద్వారం సమీపంలో రెండు మద్దిచెట్లు దగ్గిరదగ్గిరగా ఉన్నాయి. కృష్ణుడు రోటిని ఒడుపుగా ఆ మద్దిమానులకు చేరబెట్టి, తాను వాటి మధ్యగా దూరి ఆవతలికి వెళ్ళి, బలం కొద్దీ లాగాడు. రెండుమానులూ పెళ పెళా విరిగి పడి పోయాయి. అనేకమంది గోపకులూ, గోపి

కలూ పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి, జరిగినది చూశారు. కొందరు గోపికలు యశోద వద్దకు పరిగెత్తి వెళ్ళి, "ఏం రాక్షసిబిడ్డమ్మా నీ కొడుకు! వాణ్ణి ఎక్కడైనా రోటికి కట్టు తారా? వాడు కాస్తా వెళ్ళి, ఇంతేసి చెట్లను విరిచి మీద పడేసుకుంటున్నాడు! చాలా తెలివిగా చేశాననుకుంటున్నావు కాబోలు, వెళ్ళి, బిడ్డకు ప్రమాదం రాకుండా చూసుకో!" అని చెప్పారు.

యశోద కి మాట వినగానే గుండె యల్లు మన్నది. "అమ్మయ్యా!" అని కేకపెట్టి, పైట జారిపోయేదీ, జుట్టు ముడి ఊడి పోయేదీ కూడా తెలియకుండా పరుగు తీసింది. గోపికలు అమె వెంట పరిగెత్తారు.

ఈలోపుగా నందుడూ, ఇతర గోపకులూ అక్కడికి వచ్చి, విరిగిపడి ఉన్న చెట్ల మధ్య కృష్ణుడు, మేఘాల మధ్య చంద్రుడి లాగా, నవ్వు ముఖంతో కూర్చుని ఉండటం చూశారు. నందుడు చప్పన వచ్చి, పిల్లవాడి నడుముకు కట్టి ఉన్న పలుపుతాడు విప్పి, కుర్రవాణ్ణి ఎత్తుకుని, "వీడి నడుముకి తాడేమిటి? తాటికి రోలెమిటి? దీన్ని ఉడ్చు కుంటూ వీడింత దూరం ఎలా వచ్చాడు? ఇంత పెద్ద మానులు ఎలా విరిగిపడ్డాయి? ఏమిటిదంతా?" అని అడిగాడు.

యశోద వచ్చి తానే కుర్రవాణ్ణి రోటికి తాడుతో కట్టానని చెప్పింది. నందుడు తన కొడుకు బలసత్వాలకు లోలోపల ఆశ్చర్యపోయి, పరమానందం చెందాడు.

మునలి గోపకులకు ఇదేమీ అంతుచిక్కలేదు. "ఒక గాలి లేదు, పిడుగుపాటు లేదు, ఏ ఏనుగూ ఇటు కేసి రాలేదు, పోనీ సేనలన్నా రాలేదు; ఇలాటి నబబైన కారణాలేమీ లేకుండా, చంటి వెధవ ఇంతేసి చెట్లను పడగూల్చాడు గదా, ఇంతంటే ఉత్పాతం ఏం కావాలి? ఇదేమన్నా మొదటి సారి కనకనా? రాక్షసిముండ పూతన అమాంతం చచ్చింది. అంత లావు బండి అకారణంగా ముక్కలుముక్కలయింది. ఇక్కడ ఉండటమే ప్రమాదంగా వుంది. కాని పుట్టి పెరిగిన ఈ చోటు విడిచి ఎక్కడి కని పోతాం?" అని తమలో తాము అనుకుంటూ తమతమ ఇళ్ళకు వెళ్ళిపోయారు.

రోజులు గడిచాయి. బలరాముడికి ఎనిమిదేళ్ళూ, కృష్ణుడికి ఏడేళ్ళూ నిండాయి. వాళ్ళు తమ యీడు గోపబాలకులతో కూడి ఆడుతూ, దూడలతో ఆడుకుంటూ ఉత్సాహంగా కాలం గడుపుతున్నారు. చేతుల్లో చద్దిచిక్కాలూ, చెరణాకోలలూ తీసుకునే వాళ్ళు; కాళ్ళకు కర్రచెప్పలు తొడిగే

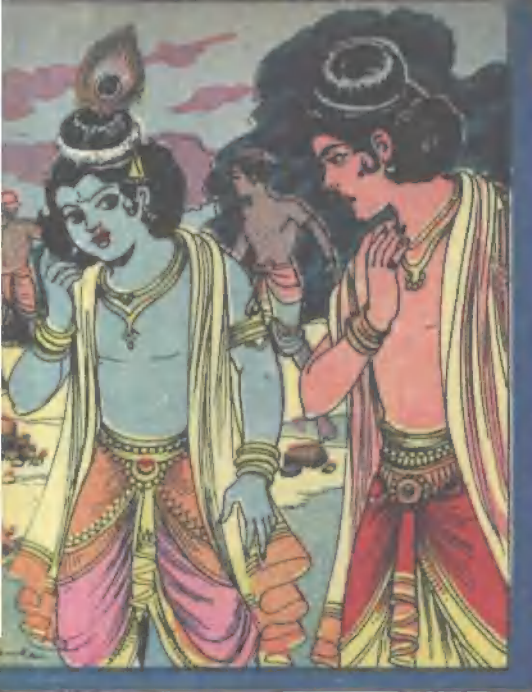
వాళ్ళు; పొట్టి జుట్టు ఎగరేసుకుంటూ బయలుదేరేవాళ్ళు; చుట్టుపక్కల ఉండే భూముల్లో గట్టిగా కేకలు పెడుతూ తోడేళ్ళను తరిమేవాళ్ళు; సరదాగా పాటలు పాడే వాళ్ళు; కూతలు పెట్టేవాళ్ళు; చెల్లెక్కేవాళ్ళు; తేనెపట్టు కనిపిస్తే తేనె తాగేవాళ్ళు; తెచ్చుకున్న అన్నాలు తినే వాళ్ళు. ఆ యాదవబాలకులకు జీవితం మధురమైన ఆటవిడుపు లాగా సాగింది.

ఇలా కాలం గడుస్తుండగా ఒకనాడు కృష్ణుడు బలరాముడితో ఇలా అన్నాడు:

"అన్నా, మనం ఈ వనం లోనే వుట్టాం, ఇనాళ్ళూ ఇక్కడే పెరిగాం. మందలూ,

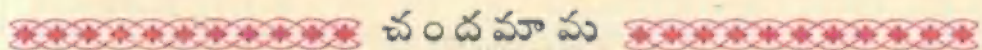

వెళ్ళిపోయి సుఖంగా బతుకుదాం. ముసలి వాళ్ళు ఈ చోటు విడవటానికి ఇష్టపడకుండా ఉన్నారు. వాళ్ళను అదరగొట్టటానికి ఒక ఉపాయం చేస్తాను, చూడు.”

ఇలా అంటూండగానే కృష్ణుడి శరీరం నుంచి వందల సంఖ్యలోనూ, వేల సంఖ్యలోనూ తోడేళ్ళు గుంపులు గుంపులుగా బయలుదేరి, చుట్టుపక్కల ప్రదేశమంతటా పరిగెత్తసాగాయి. గోపాలకులకూ, గోవులకూ గాభరా పుట్టిపోయింది. ఈ తోడేళ్ళ దౌష్ట్యం అసాధారణంగా కనబడింది. వాటిని వేటాడటం గోపకులకు ఎంతమాత్రమూ సాధ్యం కాలేదు. పులులను సైతం నిలవ వేయగల ఆబోతులను అవి చంపాయి. కాచే వాళ్ళు తల తిప్పి చూసే లోపుగా ఎటు నుంచో వచ్చి అవి దూడలను కాజేసుకు పోయాయి. ఈ ఉత్పాతానికి తోడు రాత్రి సమయాలలో పులుల రంకెలూ, సింహ గర్జనలూ, వినిపించ సాగాయి. పెద్దపెద్ద పండులు వచ్చి, ఎక్కడబడితే అక్కడ గుంటలు తవ్వతున్నాయి.

గోపకుల పెద్దలంతా చేరి చర్చించారు. అదివరకు జరిగిన ఉత్పాతాలకే బెదిరి కూడా, వాళ్ళు ఉన్న చోటు విడిచిపెట్టలేక వాటిని సహించి ఊరుకుంటే, ఇప్పుడు

గోపకులూ ఇంత కాలంపాటు ఒకేచోట ఉండటం మంచిదా? మేత బీళ్ళన్నీటినీ పశువులు మట్టగించేశాయి. చెట్లు నరుకుడు వడి ధ్వంసమయాయి. చెరువులూ, మడుగులూ రెంపిగుంటలయాయి. కూరలూ, కట్టెలూ కావాలంటే చాలా దూరం వెళ్ళవలసి వస్తున్నది. కనక మనం ఈ ప్రదేశం వదిలిపెట్టి బృందావనానికి వెళ్ళిపోదాం. అది చాలా అందమైన వనమని చెబుతారు. అక్కడ గోవర్ధనగిరి ఉన్నదట. దాని పైన భాండీర మనే పేరుగల మహాపటప్పక్షం ఉన్నదట. బృందావనం మధ్యగా కాళింది నది ప్రవహిస్తూ వుంటుందట. అక్కడికి

చందమామ

వాటన్నిటినీ మించిన ఉత్పాతం వచ్చి పడింది. ఏం చెయ్యాలి?

“బృందావనం చాలా దివ్యంగా ఉంటుందని అందరూ తెగచెబుతున్నారు. కాని అక్కడ కూడా దుర్గమ ప్రాంతాలున్నాయట; వాటిలో రాక్షసులుంటారట. ఏమైనా, ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి. ఎక్కడికైనా వెంటనే పోవలసిందే గాని అక్కడ ఒక్క క్షణం ఉండటం సాధ్య పడదు. క్షణక్షణానికి ఏదో నష్టం జరుగుతూనే ఉన్నది,” అని గోప పృథ్వీలు తేల్చారు.

వారందరూ ఈ విధంగా అనుకుంటూ ఉండగా అక్కడికి నారదుడు వచ్చి, నందగోపుణ్ణి పిలిచి, దూరంగా తీసుకుపోయి, “మీరందరూ కలిసి బృందావనం వెళ్ళాలనుకుంటున్నారు. కాని అక్కడ రాక్షసులున్నారనీ, నీ కొడుకుకు ప్రమాదం చేస్తారేమోననీ నువ్వు భయపడుతున్నావు. అవునా? విను. నీ కొడుకును మనుష్య

మాత్రుడుగా భావించకు. అతను రాక్షసులను చంపటానికే అవతారమెత్తిన ఆది నారాయణుడు. కృష్ణుడూ, బలరాముడూ కూడా నారాయణాంశన పుట్టిన వాళ్ళే. కృష్ణుణ్ణి చంపటానికి రాక్షసులు పూతన రూపంలో వచ్చి, బండిలో దాగి, మద్దిచెట్ల రూపం ధరించి, అతన్ని చంపలేకపోగా, తామే అతని చేతిలో చచ్చారు. నువ్వు ప్రత్యక్షంగా చూశావుకదా? అందుచేత, ఏ మాత్రమూ సంకోచం లేకుండా మీ అందరి నివాసమూ బృందావనానికి మార్పు. తప్పక మేలు కలుగుతుంది,” అని చెప్పాడు.

నారదుడు కృష్ణుణ్ణి కూడా చూసి, అదే మాట చెప్పి వెళ్ళిన తరవాత, నందగోపుడు మిగిలిన గోపకులతో, “మనమంతా బృందావనానికి తరలిపోతున్నాం. అదే నిశ్చయం. అందరూ అందుకుగాను ప్రయాణనన్నాహం ప్రారంభించండి,” అన్నాడు.

అరణ్యపురాణం

7

బిలదేవుడు అరణ్యమృగాలను గురించి అద్భుతమైన విషయాలు చెప్పేవాడు. దూరంగా కూర్చుని ఆ విషయాలు వినే విల్లలకు కళ్ళు వెళ్ళుకోచ్చేవి: ఆ గ్రామం అరణ్యాన్ని అనుకునే ఉండటంచేతా, లేళ్ళూ, అడవిపందులూ పాలాలలోపడి ధ్వంసం చేసేవి గనకా, సందెచికట్లో ఎప్పుడైనా పులి వచ్చి ఎవడో మనిషిని ఈడ్చుకుపోవటం జరుగుతూ ఉండటంచేతా, అరణ్యమృగాలను గురించే చెట్టు కింద విశేషంగా కబుర్లు సాగుతూండేవి.

బిలదేవుడు తన తుపాకిని తొడలో మీద అడ్డంగా పెట్టుకుని ఒకదాన్నిమించి మరొకటిగా అద్భుతమైన కథలు చెప్పేస్తుంటే మౌగిడి పాట్ల చెక్కలైపోయేది; కాసు నవ్వు తున్నట్టు తెలియరాకుండా అతను ముఖానికి చేతులు అడ్డం పెట్టుకునేవాడు.

బిలదేవుడు చెప్పేవాడు: మెన్నునా కొడుకు నెత్తుకుపోయినది దయ్యపు పులిట. కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం చచ్చిపోయిన వడ్డి వ్యాపారస్తుడొకడు, దుర్మార్గుడు, దయ్యమై పులిని ఆవేశించాడట.

"ఇందులో అబద్ధమేమీ లేదు. ఆ పురన్ దానుగాడి బాతాపుస్తకాలు తగలబెట్టినప్పుడు దొమ్మి జరిగింది చూశారా? ఆ దొమ్మిలో దెబ్బతగిలి వాడి కాలొకటి కుంటి అయి పోయింది. నేను చెప్పిన పులి ఉంది చూశారా? అదీ కుంటిదే. ఎందుకంటే దాని కాలి గుర్తులన్నీ ఒకటిగా లేవు," అన్నాడు బిలదేవుడు.

"ఇకనేంమరీ?" అంటూ ముసలాళ్ళంతా తల లాడించారు.

"మీరు చెప్పకునే కబుర్లన్నీ ఇంత అకాశపోకాశవేనా? ఆ పులి పుట్టటమే

మొగ్గి లేచి నిలబడి, "అందాకట్టుంచి వింటున్నాను. బలదేవుడు ఒకటి రెండు సార్లు తప్ప, చక్కనే ఉన్న అరణ్యం గురించి ఒక్కముక్క నిజం చెప్పలేదు. అయిన చూకాననే దయ్యాల కబుర్లూ, దేవుళ్ళ కబుర్లూ, పికాచాల కబుర్లూ ఎలా నమ్మటం?" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

బలదేవుడు చిరుబుస్సులాడాడు.

"అ అబ్బాయిని గొడ్ల వెంట త్వరగా పంపటం మంచిది," అన్నాడు గ్రామపెద్ద.

గ్రామానికి చెందిన కుర్రాళ్ళు తెల్లవారు తూనే పశువులను తోలుకుని ఊరి బయటికి వెళ్ళి, రోబల్లా వాటిని మేయనిచ్చి, చీకటి వేళకు అళ్ళకు తిరిగి వస్తారు. పిల్లలు పశువుల మంద వెంట ఉన్నంతకాలమూ వారికి అపాయం లేదు. ఎందుకంటే, పులి కూడా మందగా ఉన్న పశువుల చాయ అకురారు. కాని పిల్లలు ఏ పూలగుత్తులు కొయ్యటానికో, తొంపలను తరుముతూనే మందకు దూరం వెళ్ళితే పారికి అదవి జంతువుల వల్ల భయం ఏర్పడుతుంది.

తెల్లవారగానే మొగ్గి "రాముడు" అనే దున్నపోతు మీద ఎక్కి బయలుదేరేవాడు. గేదెలు ఒక్కటొక్కటే లేచి అతని వెనకగా బయలుదేరేవి.

కుంటిదిగా వుట్టింది. ఈ మాట అందరికీ తెలుసు. నక్కపాటి ధైర్యం కూడా లేని జంతువులో పడ్డివ్యాపారి దయ్యం ఉన్న దనటం వట్టివిచ్చిమాట," అన్నాడు మొగ్గి.

అక్బర్యంతో బలదేవుడి నేట మాట రాలేదు. గ్రామపెద్ద పరకాయించి చూసి, "ఎవరడి? ఓహో, అడివికుంకా? అంత తెలివైనవాడివైతే దాని చర్యం చట్టుకురా. పట్టుకొచ్చిన వాళ్ళకు నూరురూపాయలు బహుమతి ఇస్తామని సర్కారువారు ప్రకటించారు. ఏమైనా నువ్వు పెద్దవాళ్ళ సంభాషణలో కలగజేసుకోకుండా ఉంటే మేలు," అని సలహాయిచ్చాడు.

పశువులు మేసే ప్రదేశం నిండా తుప్పలూ, రాళ్ళూ ఉండేవి. అది ఎగుడు దిగుడుగా ఉండేది. పశువులు వల్లాలలోకి ప్రవేశించి కంటికి కనిపించకుండా పోయేవి.

మౌగ్గీ తన మందను అరణ్యం నమీ పాసికి, వాయినగంగ ఒడ్డుదాకా తోలుకు పోయి, "రాముడి" మీది నుంచి దిగి, అక్కడి వెదుళ్ళలో ప్రవేశించాడు. అక్కడ అతని కోసం "అన్న" వేచి ఉన్నాడు.

"నీ కోసం ఎన్నో రోజులుగా కాచుకుని ఉన్నాను. ఈ పశువుల కాపరి పనేమిటి నీకు?" అని అన్న మౌగ్గీని అడిగాడు.

"అలా ఏర్పాటయింది. కొంత కాలం నేను పశువులు కాయాలి. షేర్ఖాన్ ఏం చేస్తున్నాడు?" అని మౌగ్గీ అడిగాడు.

"వాడు మళ్ళీ ఈ ప్రాంతాలకు తిరిగి వచ్చి, నీ కోసం మహా చూశాడు. కాని ఇక్కడ వేట సాగక మళ్ళీ ఎటో వెళ్ళాడు. వాడు నిన్ను చంపాలనే ఉన్నాడు," అన్నాడు అన్న.

"సరే, షేర్ఖాన్ తిరిగి వచ్చేదాకా నువు గాని, మరో అన్నగాని అకనిపించే మిట్ట మీద కూర్చుని, పొద్దున నేను పశువులను తోలుకుని వచ్చేటప్పుడు నాకు కనబడుతూ ఉండండి. వాడు తిరిగి రాగానే, మైదానం

మధ్య నుంచే కందకంలో నన్ను నువు కలుసుకో. వాడి ఆ చూకీ నాకు తెలుస్తూ ఉండటం అవసరం," అన్నాడు మౌగ్గీ.

అన్నను పంపేసి అతను చెట్టునిక చూసుకుని, పడుకుని నిద్ర పోయాడు. చుట్టూ పశువులు మేస్తున్నాయి.

గొడ్ల కాయట మంత తీరిక వని మరొకటి ఉండదు. గొడ్ల కాసే పిల్లలకు రోజల్లా ఏమీ పనిలేదు. పశువులు మేత మేస్తూ, కదులుతూ, మళ్ళీ మేస్తూ రోజల్లా గడిపేస్తాయి. అవి అరవనన్నా అరవవు. గేదెలు మేసి నంతసేపు మేసి, ఏ నీటి గుంటో, బురద గుంటో చూసుకుని; అందులో పడుకుని

ముట్టలు మాత్రమే బయటికి పెడతాయి. గడ్డ కాసే పిల్లలకు ఎప్పుడైనా ఒక్కసారి గడ్డ కేక అకాశంలో నుంచి అన్నప్రంగా విని పిస్తుంది. ఏ గడ్డయినా చచ్చి దాని కళ్ళ పడిందో, ఆ గడ్డ రివ్వున నేల కేసి వస్తుంది. దాన్ని గమనించి అనేక ఇతర గడ్డలు అనేక మైళ్ళ దూరం నుంచి వచ్చి, చచ్చిన గడ్డు మీద వారి, అన్నీ కలిసి గడ్డు కళేబరాన్ని ఏక్కు తింటాయి.

పిల్లలు కొంతసేపు నిద్రపోతారు. కొంత సేపు తుంగతో బుట్టలు అల్లుతారు. లేకపోతే అడివి కాయలు ఏరుకొచ్చి మాలలు కడ తారు. కొండలూ, పాములూ తిరుగుతుంటే వాటిని గమనిస్తారు. లేకపోతే మట్టితో ఇల్లు కడతారు, రాజులనూ, రాజులనూ, ధేవత లనూ తయారు చేసినట్టు నటిస్తారు. పొద్దు వారిగానే పిల్లలు గడ్డను కేక పెడతారు. అవి తామున్న చోటు నుంచి లేచి, కదిలి, పిల్లల వెంట గ్రామానికి తిరిగి పోతాయి.

మౌగ్గి పశువులను తోలుకుని వచ్చే టప్పుడు ప్రతి ఉదయమూ మిట్టకేసి చూసే వాడు. అతని అన్నలలో ఎవడో ఒకడు దాని మీద కనిపించేవాడు; అంటే షేర్ ఖాన్ ఇంకా తిరిగి రాలేదన్నమాట. అతను రోజూ నీడ పట్టున వడుకుని నిద్రపోయి, తన అరణ్య జీవితం గురించి కలలు కనేవాడు. షేర్ ఖాన్ నిజంగానే వచ్చి ఉంటే, వాడు అరణ్యంలో ఏమూల తన కుంటి కాలుతో తప్పటడుగు వేసినా మౌగ్గికి తెలిసి ఉండేదే ననుకోవచ్చు.

చిట్టచివరకు ఒక ఉదయం మౌగ్గికి మిట్ట మీద తన అన్నలలో ఒకడూ కనిపించ లేదు. మౌగ్గి తనలో తాను నవ్వుకుని అనాడు పశువులను కందకం పక్కన ఉన్న ఎర్ర తంగేడు చెట్టు కేసి తోలుకు పోయాడు. అక్కడ పెద్దన్న వేచి ఉన్నాడు. అతని ఒంటి పైన రోమాలన్నీ వికృతమవుతున్నాయి. "షేర్ ఖాన్ వచ్చాడు," అన్నాడు అన్న రొప్పుతూ. —(ఇంకా వుంది)

61. సమ్రా మినార్

షియా ముసల్మానులకు సమ్రా పవిత్ర యాత్రాస్థలం. బ్రిగిన్ నది పైన గల ఈ స్థలంలో అబ్బాస్ సంతతి ఖలీఫాలు 9 వ శతాబ్దంలో రాజధాని ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. తొమ్మిదవ ఖలీఫా నిర్మించిన ఈ మినార్ ఎత్తు 170 అడుగులు, బాబిలన్ టవర్ల పంపిణీలో ఇది ఇటుకలతో నిర్మించబడింది.

బహుమతి
పోందిన వ్యాఖ్య

ఒకని పాటు

వంపినవారు :
మరి రాజేశ్వరి, యల్లందు

జహమతి
సొందిన వ్యాఖ్య

చదివేసింది సాపాటు

వంపినవారు:
హరి రాజేంద్ర, యల్లండు

ఫోటో వ్యాఖ్యల పోటీ :: బహుమానం రు. 10 లు

ఈ ఫోటోల వ్యాఖ్యలు 1967 ఫిబ్రవరి నెల సంచికలో ప్రకటించబడును.

★ పై ఫోటోలకు సరిబస వ్యాఖ్యలు ఒక్క మాటలోగానీ, చిన్న వాక్యంలోగానీ కావాలి. (రెండు వ్యాఖ్యలకూ సంబంధం వుండాలి.)

★ డిసెంబర్ నెల 20-వ తేదీ లోగా వ్యాఖ్యలు మాకు చేరాలి. తరువాత చేరి వ్యాఖ్యలు ఎంత మాత్రమూ పరిశీలించబడవు.

★ మాకు చేరిన వ్యాఖ్యలలో అత్యుత్తమంగా వున్న సెట్టుకు (రెండు వ్యాఖ్యలకు కలిపి) రు. 10/లు బహుమానం.

★ వ్యాఖ్యలు రెండూ పోస్టుకార్డు పైన వ్రాసి, ఈ అక్షరముకు సంపాది-చందమామ ఫోటో వ్యాఖ్యల పోటీ, మద్రాసు-26.

డి సెం బర్ నెల పో టీ ఫ లి తా లు

మొదటి ఫోటో : ఒకని పాటు

రెండవ ఫోటో : పదిమంది సాపాటు

పంపినవారు : హరి రాజేశ్వరి,

యల్లందు (ఖమ్మం జిల్లా)

బహుమతి మొత్తం రు. 10/- ఈ నెలాఖరులోగా పంపబడుతుంది.

అమృతాంజనం

ప్రనేరానె త్వరగా గుణాన్ని పొందండి

అమృతాంజన్ ద్వారా మోక్షానికి నిరపాయకరంగా శ్రమింపగ గుండె జలుబుకు పొడవైన జలుబులకు అమోఘంగా గుణాన్ని కల్పించడానికి 10 రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు. కండనోవ్యంతు, తలనొప్పికి, నెయితుంటి బొదా అమృతాంజన్ అమోఘంగా పనిచేస్తుంది. కొంచెం కొంచెం ఉపయోగించవలసి ఉంటుంది కాబట్టి ఒక పీసా నెలం కరందీ వస్తుంది మీ నుటుంబాధికంకా. అవసరావికెప్పుడూ అందు బాటుగా అమృతాంజన్ ఉండుకోండి. అమృతాంజన్ 70 పిల్ల ప్రసిద్ధిని పొందిన వయ్యకమైన గృహ ఔషధం.

అమృతాంజన్ నెస్పల్ల జలుబులు నివారణకు 10 రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు

అమృతాంజన్ పిమిలెట్, మైదామ - బొంబాయి - కంకరా - రిక్తి

కుటుంబము ఆంతటికీ ఫోన్ ఫోమిన్ వల్ల ఆరోగ్యము కలుగును

ఫోన్ ఫోమిన్ పండు రుచిగల అమృతవృద్ధి నిజమైన జానిల్. దీనిలో విటమిన్ బి కాంప్లెక్స్ మరియు అనేక గ్లైసెరిన్ లో పొన్నేట్లు గలవు. వాటివలన మీ కుటుంబము బాధివ్యముగా, పరిచాగా, ఆరోగ్యముగా మారును. ఇంట్లో ఫోన్ ఫోమిన్ ఉంచండి. దానిలో అలసట, ఆయాసము ఇక ఎంత మాత్రము వుండవు. ఫోన్ ఫోమిన్ కి నిచ్చును. ఒకరిని అధికము చేయును. పహాన క్రింది పెంపొందించును. మరియు కఠినము మొక్క. రోగ నిరోధక శక్తిని పెక్కుచే చేయును. కుటుంబములో అంతా ఆరోగ్యముగా వుండడానికి రహస్యం ఫోన్ ఫోమిన్.

Squibb's TIT®

© డి. ఎల్. స్క్విబ్ & కో. ల్యాబ్స్, న్యూయార్క్ నగరం
అన్ని ప్రతి నిర్మాణ విస్తారం మీ ఉత్పత్తి
విస్తారం విస్తారం విస్తారం విస్తారం విస్తారం

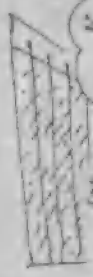
SARABHAI CHEMICALS

Shop: SCBHATp.

దీలేస్ బృందం

వైకుంఠసాళి ఆట

ఏం వల్లం మీరు ఆట
చూడలేదనింది.
ఇలాగ చునం
నెంట్లో ఆట
కోవాలి.

నై మందా!
ఆమెనందాం!

నాకు ఆట వదిలింది. ఇంకా
మంజెనానా, చూడు!
నెట్లో వేసి వేళ్ళా.

కావచ్చు!
అలాగే నామెనాట్లో
వదిలివేళ్ళా
కాదు.

వ్యాజ్

అరే! దీహారాది
చోయాయే!

ఆట మందీ కమాహాగా
పుష్పపుష్పే
అరిచోయాయే!

కందందీ,
నా ఏవరెదీని
కీమకొస్తా. అది
ఆడుకోవచ్చు.

ఆమెకమైవ దియో - మనం ఆట
పూర్తి చేసేదామచ్చు.

ఈ 'వెవరెదీనా' కచ్చుక గెలిస్తా!

CHITRA 2007

లాభదాయకం అధు
నాతనం అయిన చిన్న
తరహా కుటీర పరిశ్రమ
కొద్ది పెట్టుబడితో
ప్రారంభించండి.

కొద్ది పెట్టుబడితో పూర్తికాలికంగా కాని, సహాయపరిశ్రమగా కాని జమీందారీ శ్రమ ప్రారంభించే చలచుకున్నవారు 'అధునాతన కుటీర పరిశ్రమలు' అన్న తెలుగు గ్రంథం (మొదవే ముద్రణ) దుడవాలి. లాభదాయకమైన చిన్నతరహా పరిశ్రమల గూర్చి, ముడి వస్తువులు, వరుకుదొడ్లు, యంత్రాలను వాయిదాల వద్దతరి నైపుండుకోవడం, ఉపయోగపరిశ్రమలకు ప్రభుత్వ సహాయం వస్తూ ఉన్న విషయాలు దీక్షా పుస్తకం. 960 పుటలు, 350 బొమ్మలు; గుర్త లైండ్ ప్రతి వేర యా. 15-50; తపాల ఖర్చు యా. 1-85, ఇతర ప్రతులు: ఇంగ్లీషు, మరాఠీ, యా. 15-50; హిందీ యా. 14-50; గుజరాతీ, మళయాళం, తమిళం, కన్నడం యా. 13-00.

COTTAGE INDUSTRY

(C. N-8) P. B. 1262,
BEHIND KILNUTTING OFFICE,
NEAR RED FORT,
JAMUNA ROAD, DELHI-6,
Telephone : 262835

తలనొప్పులు, గొంతుపుండ్లు,
జలుబు? ఎప్పుడు

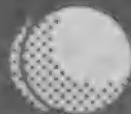
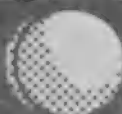
ఎందుకు బాధపడతారు?

నివారిన్

తల్లిరితంగా, సురక్షితంగా
డిస్కం మనం కలిగి ఉంది.

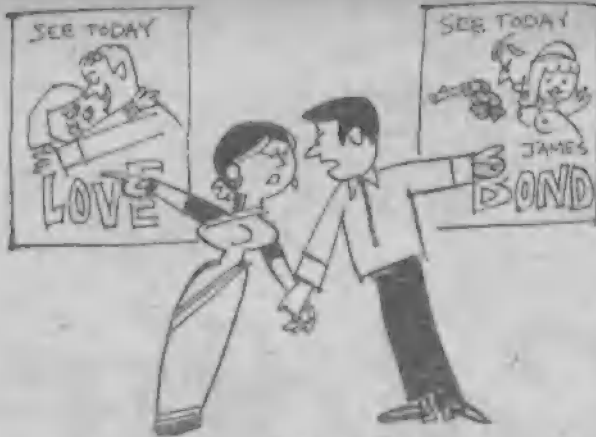

రెండు డిస్కం ప్యాకెట్
10 వైసలు మాత్రమే

ఉత్పత్తికారం:
టాటా లెక్క ప్రైవేట్ లిమిటెడ్
ఎక్స్ ప్రెస్ ఎడ్యు.
మద్రాసు-2

హోల్ డెలింగ్ ఎజెంట్స్:
లిటిల్స్ ఓరియంటల్ బాస్
పార్కా మ్యాటికల్స్ లి.
ఎక్స్ ప్రెస్ ఎడ్యు.
మద్రాసు-2

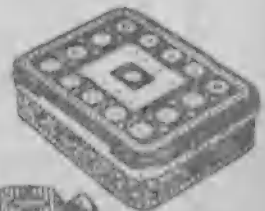
వారికి అభిప్రాయ బేధాలు
లేకపోలేదు... కాని

స్నూట్రైన్
స్వీట్స్ & టాఫీలు
అంటే వారు ఏకాభిప్రాయులే!

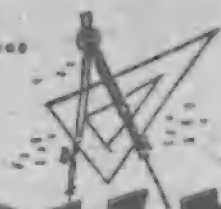
స్నూట్రైన్ కనఫెక్షనరీ కం.
(ప్రైవేట్) లిమిటెడ్
చిత్తూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్

EPNC-11

FOR PRECISION IN...

Colour Printing

By Letterpress...

...Its B. N. K's., superb printing
that makes all the difference.

Its printing experience of
over 30 years is at the
back of this press superbly
equipped with modern
machineries and technicians
of highest calibre.

B. N. K. PRESS PRIVATE LIMITED.

CHANDAMAMA BUILDINGS,

MADRAS-26

నాన్నా, నీ సొమ్ము బ్యాంకులో పెరుగుతుందని చెప్పావు!
ఎలా పెరుగుతుంది నాన్నా?

నాలాగే యింకా చాలామంది బ్యాంకులో సొమ్ము దాచుతారు. కాబట్టి అందులో
దాదా సొమ్ము పులుంది. ఈ బ్యాంకు దాని దగ్గర ఉన్న సొమ్ములో కొంత
భాగాన్ని, ఫ్యాబ్రికేరికి, దుకాణానికి, ప్రభుత్వానికి అప్పుగా యిస్తుంది. కొంత
స్వల్పకాలం తర్వాత, తన సొమ్మును పునరుపయోగించినందుకు కొంత వడ్డీతో
పాటు తన యింకాన్ని పొందుతుంది. ఈ బ్యాంకు నా సొమ్ముని కొంత
పునరుపయోగించుతుంది కాబట్టి, ఈ వడ్డీలో కొంత భాగాన్ని నాకిస్తుంది. ఇలాగ
సొమ్ము పెరుగుతుంది. నేను కనుక బ్యాంకులో పెట్టకపోతే, ఇది పెరగదు.
ఇది పెరగగలదా?

లేదు. నువ్వు సొమ్మును పంజాబ్ నేషనల్ బ్యాంకులో
దాచుతావు కదూ?

అవును. అది నా బ్యాంకు. ఇది చాలా పురాతనమైనది. పెద్ద పెద్ద బ్యాంకులలో
ఒకటి మరియు దీనికి 475 కంటే ఎక్కువ బ్రాంచీలున్నాయి.

పంజాబ్ నేషనల్ బ్యాంక్

నాన్నా, నీ సొమ్ము
బ్యాంకులో పెరుగుతుందని
చెప్పావు! ఎలా పెరుగుతుంది
నాన్నా?

PR-PNB-0523 TE

S.K. Kulkarni & Co.

త్వరలో వస్తుంది!

శ్రీనిలయం పిక్చర్స్ ప్రా

ప్రణయత్రీ

నర్తకత్వం... విజయారెడ్డి
సంగీతం... శ్రీనివాసరావు

హాస్య రచితో

AWARDS!

WON PLENTY

YET WE DON'T SAY
WE ARE THE BEST

ONLY
WE DO OUR BEST

PRASAD PROCESS PRIVATE LTD

CHANDANAM BUILDINGS MADRAS-26

